

enda diapol

ZEMS-TAAB YAM-YENG SOAY SĔN NA SŌNG N ZĪNIG LAMDĀ RAAG ZĪ-YENG ĀNDŪNI WĀ RAAG PVGĔ

B sĕn yĕ tĕns pugĕ wala :
Mali, Bene ne Burkĭna Faso

« Etudes et Recherches » yaa seb-bil sën guls n paasd kibay sebr sën boond-a tu :

environnement africain

**cahiers d'étude du milieu et
d'aménagement du territoire**

Sebrã yaa enda n yiisi. Sën yât sebrã pugë yaa bumb ning sën yeel la sën zĩnd tikr kasemsã sën boond tu "seminaire bi session de formation" rãmbã pusë, baoodb bedã tuumã ne tuum a taaba. Ned fãa sën dat-a n guls n bao bi a paas vënegr sebrã wëengë tog n guls n kisa :

ENDA Tiers-Monde, B.P 3370, Dakar, Sénégal,

Téléphone : (221) 33 869 99 48 (lignes groupées) - 33 821 60 27. -

Télécopie : (221) 33 823 51 57 / 33 821 26 95.

Courrier électronique : edition@enda.sn. Internet : <http://www.enda.sn/eddoc/>

Tagsg buud toor-toor sën gulsd ENDA sebã pusë pa segd tlay n yi sulls nins sën yiisd-b bi sën gulsd-b sebã rãmb tagsg ye ; gomd sën wat n be b pugë pakda tagsg bãmb gulsdã.

Sebã yiisg getba : Joséphine OUEDRAOGO, Raphaël NDIAYE, Moussa MBAYE

Sebã gulsg sulli : Kako NUBUKPO, Ahmadou Dian SOW, Mamadou Alimou BARRY, Abdoulaye KONE

Pipi seb-vão-nengã yelle : Issa KONTE

Seb-taokã sën pind sebrã : crédit photos, enda Diapol/AproCA

Sebrã ningr ordinatëer pugë (Pao) : Noma CAMARA, enda éditions

Tuumdã gilb yelle (Coordination) : Moussa MBAYE

Sebã lebgr ne goam a taaba : Jean Gabriel YAMEOGO

© enda tiers-monde/diapol, Dakar, 2009

ISBN 92 9130 076 4

ISSN 0850-8526

D bãng neere : Sebrã zĩis pëdb tõe n yãkame n tall n tume, wala kaoreng bi zãmsg tuuma tu b pa reng n paam sor ye, sã n pa leebg tuumd la b rãmb rata, la yaa sebrã gulsd reng n paam zĩis nins b sën yãkã kopi rãmb a yi nanda. Sebã fãa sën yiisã tõe n paama sën guls ne farende, ãngilindi, sulmiiri, bamana ne moore Enda Prospectives Dialogues Politiques sit-wëebã pugë : [http : www.endadiapol.org](http://www.endadiapol.org).

ZEMS-TAAB YAM-YENG SOAY SĚN NA SŎNG N
ZĪNIG LAMDĀ RAAG ZĪ-YENG ĀNDŪNI WĀ
RAAG PVGĚ

B sĕn yă tĕns pugĕ wala :
Mali, Bene ne Burkĭna Faso

ISBN 92 9130 076 4

ISSN 0850-8526

© enda tiers monde, dakar, 2009

BP : 3370, Dakar, Sénégal, Téléphone : (221) 33 824 25 85

Télécopie : (221) 33 823 51 57 / 33 822 26 95 - E-mail : editions@enda.sn

Sebrã gom-zutu

Bark puusgo	5
Sulls yuy sën guls koeer sebrã pugë vööre	6
Twusgo	9
1. Tuumdã tika	9
2. B sën gëegde	11
3. Nao-këndre	11
4. Tuumdã nao-këndr zīnigri	12
I. Lamdã tuumd sën be zīig ningã	13
1. Mali lamdã tuumde	13
2. Bene lamdã tuumde	17
3. Burkīna Faso lamdã tuumde	21
II. Lamdã taor kēnd tuumdb sën tagsde	25
1. Lam-koadbã	25
2. Lam-gursdbã	26
3. Lamdã tuumd zāab yelle	27
4. Leta wã sulls ne suuls a sën pa be b pugë zānga	30
5. Sōngdbã	33
III. Lamdã rāag zīnigr soay wilgr la b gesgo	35
1. Mali lamdã tuumde	35
A. Wilgri	35
B. Gesgo	36
2. Bene lamdã tuumde	37
A. Wilgri	37
B. Gesgo	38

3. Burkīna Faso lamdā tuumde	39
A. Wilgri	39
B. Gesgo	39
IV. Tēnsā gilgr sēn wilgi, la saglse	45
1. Tēnsā gilgr sēn wilgi	45
A. Mali	45
B. Bene	46
C. Burkīna Faso	47
2. Sagls zemsq sor zug sēn na n dik AProCA tēnsā yīnga	48
Baasgo	51
Sēb sēn yiis lamdā tuumd zugu	53
Paasgo 1. Neb b sēn seg gilgrā pugē	55
Paasg a 2 soaba : lamdā raag lam-koaadbā nengē ne	
fō-de-lsaazā zīnigr tēng fāa pugē :	
AICB sēn zīnig soay ninsā	58

Bark puusgo

Seb-kāngā yiisg tūu ne d sōngdb a Kako NUBUKPO ne a Ahmadou Dian SOW sēn dɪk d tuumd ning d sēn da segendā n kumbe.

D bark puusg bee ne a Isufu Dado Doko ne a Burɛma Sano sēn sōng ne tumdbā gilgr la b sōsg tēnsā pusē : Bene ne Burkīna Faso.

D bark puusg kēnda neb nins nengē fāa d sēn seg d gilgrā tēnsā pusē sēn sak n puɪ ne tōnd b tagsg toor-toor d tuum-kasengā wɛɛngē ne yamleogo. Tagsg bāmb toor-toorā zug la d zīnig d tuumdā.

D bark puusg ket n bee ne d sōngdbā toor-toor sēn maan bas-m-yam zāng tōnd zug sebrā gulsg poorē ; d na n sōdga Oxfam ne Comik Relief.

Sēn baasde, d rat n puusa d zaamē-beoogo d tumd-n-taasā fāa sēn sak n ning b nug la b sōng ne remsg la maneg-sōma d tuumdā kēnd pugē.

Sulls yuy sēn guls koeer sebrã pugě vőore

ACA	: Afirik lamdã tumdb laogengo
AFD	: Fãrens sōngr taoor kēndã willa
AFdL	: Fõ-de-lsaaazã sulli
AIC	: Lamdã tumdb laogengo
AICB	: Burkĩna Faso lamdã tumdb laogengo
AOC	: Afirik wĩndg sēn lutě ne a tēnsuk nenga
APEB	: Bene lam-gursdbã laogengo
AProCA	: Afirik lam-koaadbã laogengo
APROCOB	: Burkĩna Faso lamdã tumdb laogengo
AZF	: Afirik nengã sēn gomd fãrendã
BCEAO	: Afirik wĩndg sēn lutě nengã ligd baoore
BIM	: Mali ligd baoore
BM	: Bãnk mondyall
BNDA	: Ligd baoor koobã taoor kēnd sōngr yĩnga
BOAD	: Afirik wĩndg sēn lutě taoor kēndã ligd baoore
Bt	: Lamd Bt
CAGIA	: Nasaar birgã baoob la a puub koperativ
CCIC	: Āndūni lamdã yell sulli
CMDT	: Mali lamd buudã fãa taoor kēnd sulli
CNEC	: Lam-gursdbã sulli
CNIDIC	: Nasaar birgã raadb la a putb sulli
CNPC	: Lam-koaadbã sulli
CSPR-GIE	: Lamdã raab sōng la a ligd yaoob sulli

COPACO	: Paaru sull lamdā yīnga
DAGRIS	: Nfrā sēn paoodē tēnsā lamd lozīnds yēegr sulli
FCFA	: Seyɛfa ligdi
FE	: Ɛfe
FMI	: Āndūni ligd baooore = Ɛfemi
FOB	: Foob
FUPRO	: Bene koadbā sulls laogengo
GPDIA	: Nasar birgā puttb sulli
GV	: Gurupma vɪlaoza
IER	: Tēn-kurems nafr baooob sulli
IFDC	: Tēn-gāongā noosem paasg la koobā taoor kēnd sulli
INERA	: Vumā zīig koglg la baooob koobā wɛɛngē sulli
MRSC	: Lamdā zīnigr paalg tuumde
OBEPAB	: Bene sull sēn get bōn-kooadɪ wā yelle
OGM	: Bōn-vug vum manesem sēn teke
OMC	: Āndūni wā leebg sull kasenga
ONS	: Koobā nafr sōngr sulli
PDG	: Tuumd zāng zu-raoog soaba
PIB	: Peyibe
PMA	: Tēns nafr sēn ket poorē wusgo
PTF	: Sōngdba
SNV	: Olānd sōngrā willa
SOCOMA	: Gurma lamdā sull kasenga
SOFITEX	: Burkīna Faso lamdā sulli
SONAPRA	: Koobā taoor kēnd sulli
TRO	: Ligd sēn tog n kell n bīng ligdā baooorē

UE : Nasaar tēns laogengo = Inyō-eropeysnd
UEMOA : Afirik wīndg sēn lutē nengā ligd yell sulli
UNPCB : Burkīna Faso lam-koaadbā sulls laogengo
UN-SCPC : Lam-koaadb koperatuv rāmb laogengo
WAF : Lamdā raag magb sulli

TIVVSGO

1. Tuumdã tika

Lamdã tuumd Afirik tēns nins sēn kood lamdã (AProCA) paamda tekr kasems b tuumdã zāab pugē. B sēn da be leta wã nusē ti b kood-a wusgã teka, zu-loees toor-toor kitame ti tekr maand a tuumã pugē.

Tekrã zīig sēn yud fāa ya a raagã ligd koadbã nengē wã. Paam ti raagã zems nebã fāa yamã yaa yel-turg nafrã baooob wεεngē, bala a bee nens wusg pugē : koosgo, koobo, a sēn lebgd būmb ningã, la nens a taaba.

Sã n yaa neng tekr dāmb sēn maand ründã-ründã wã wεεngē, yaa wala a ligdã sēn tog n modg ti zems ne koadã sēn yiis ligd ning sēn n ko wã, rat n yeel ti sōng koadã t'a paam nafre, basda zīig bil-bilf n kōt neng ning sēn dat ti koadã tũ lamdã raag sēn kɪs āndūni wã raagã zug la a yaool n ko lamdã.

Makrã toor-toor waa ne sāmbs lamdã tumdb wusg nengē. Sēn maand-b tuum a yiib bi yud rē n naag taabã, wala raadbã sēn naag n daad teed wusgã bi b raadē la b leebdē wã na n maana wānaa...). Leta wã tuumd na n yu bōe ? Lamdã raagã koadbã nengē zīnigri na n yu wāna ? Ānda n na n yāk raagã zug n kise ? Ānda soab n na n tōog t'a ki n yāas a zīigē wã n kaoose ?

Lamdã raagã koadbã nengē sēn pa yāasd zī-yeng n koosdē AProCA soogã, sebrã ada na n gesa yaoolem yelle, lam-koadbã sull zīnigri. Rat n yeelame ti b tog n baooa sor nebã fāa sēn na n sak n tũ, sēn yaa nana ne koadbã sēn da pa mi lamdã tuumd sull kasemsã (sosete rāmbã) soayã sēn dɪkd toto wã. B tog n n gesa sorã wa so-sōng lamdã raag kūun buud fāa sēn segd n tũ. Rē yīngã a tog n yu būmb AProCA sēn be tēns ninsã fāa lamdã tumdb fāa sēn sake. A tog n waa ne tuum-yeng (zems-n-taare) koadbã ne lamdã tumdb a taabã suka. Makr ning sēn na n tũ wã tog n yu nana ne tumdbã buud fāa, a wumbē la a fεεsg pugē. Lamdã tuum a taabã sēn dɪk neng toor-toor a tã wã tuumdã neng tekr wεεngē la d ges-yã. Yaa Mali, Bene ne Burkīna Faso

Mali lamdã tuumd tara zu-loees sën wa ne lamdã koob luus yuum a naas sën loogã pugë. B ra sung n nee zu-loees këer sën wate (Nubukpo ne a Keyta sebr sën yiis 2005 pugë).

Sën paasde, beoog lamdã tumdã vuum ne a taor kënd bee goofneerma wã sën na n yiis a meng toto CMDT pugë wë. Lamdã sën yaa Mali nafrã baoob yãoogã makda a sën koosdã ne tën-zëmbã pusuka (50%). Sën le paasde, a sën këesd koaadb ligd maanda neb sën ta milyõ a 3 la tus kobs yoobe. Sën le paasd rë, yaa tã Mali yika ne lamdã tuumd neng tekr kasenga. Goofneerma wã men-yiisgã maana naoor a naas pugë. A naas-n-soabã satmë waa ne CMDT wãabo, n puu zïis a naase. Zïig fãa taor yaa nin-zaale (sën pa goofneerma wã neda). Yë n get lamdã tuumd buudã fãa yelle.

Sã n yaa ne Bene, a lamdã tuumd n yu pipi Afirik wĩndg sën lutë ne a tënsuk nengã n sung a lamdã tuumd neng tek ne goofneerma wã toog yiisg lamdã tuumd pugë hal yuumd 1990 soabã satmë. La rëndã-rëndã, Bene lamdã tara zu-loe-kasenga. A koobã tara luus bilf-bilfu, tã bala neb wusg n naag n zãad a tuumdã, tã rë kut tã b pa mi yaa ända soab n maand bõe ne a to ye.

Sën baasde, Burkĩna Faso n wõnd a yaa karen-bi-sõngo. Bala b sã n get yuga, a lamdã tuumdã neng tekr sõmbame, a tumdbã me sak n këesa b meng zãnga. La b sã n na n maag b meng n ges neere, b mikdame tã wala a yagsã, Burkĩna Faso me lamdã tuumd bee zu-loees pugë. Sën wat ne zu-loeesã yaa ändũni wã raagã yeel sën keemã, n paas saasã niib sën pa sekdã.

Wala b sën zoe n ne tã watë, bũmb toor-toor wusg n solge, koaadbã tuumã ne b uumã pugë. Woto, tën-kãngã koaadb sën baood tã b zĩnig ligdã tã ru a sën tõe tãkã zëngda ne tëng a to koaadb sën dat tã b maan zem-zem raagã koaadbã nengë wã wëengë. Manesem toor-toor a woto wã këeda tëngã lamdã tumdb sën pa maand no-yëng pugë. Rë yĩngã, d pa na n yãk ka karen-bi-sõng bũ karen-bil sën pa sõmã AProCA sën be tëns ninsã lamdã tuumd wëengë ye. Tã yell a woto pugë, pupeelem pa na n wa yu wusg yãkrã pugë ye. La b sã n yaool n naag yelã sën yaa toor-toorã ne b leokr dãmbã tëns nins koobã yell sën wõnd-b taabã, rë tõe n sõngame tã b bãng yel-pugdã tëng ne a to n bake.

2. B sēn gēegde

2.1. Gēeg yaolengo

Sebrā sēn gulsdā gēegda a tigim lamdā raagā soay zīnigr AProCA tēns a tāabā (Mali, Bene ne Burkīna Faso) pugē, tū rē poor bī b ges tēng fāa ne a zu-loεεga, n maan no-yεng n bao sor AProCA lam-koaadbā tēns yīnga.

2.2. Tēng gēegre

Tuum-kāngā pugē, d na n zīniga d gēegrā zīis a tā toor-toore :

- Tigim sēn paam n yā la d bāng raag zīnigr soay AProCA sēn be tēns ninsā : Mali, Bene ne Burkīna Faso, n paam n bao yel-yāgdū la sēn pa sōmb sor fāa pugē.
- Bao n wilg sor a to lamdā raag zīnigr pugē, sēn na n yul yidg tēng fāa ne a zu-loees a sēn paame. Woto yaa sēn na paam n woog zu-loees nins āndūni wā raag sēn pa yās zī-yεngā sēn kōtā.
- Sōng koaadbā tū b wum rāagā ligd zīnigr soay b sēn dtkd Afirik pugē wā.

3. Nao-kēndre

Sēn na n yul n maan d tuumdā, d rīka nao-kēndū toor-toor n naag taaba, tū d tōe n kumb woto :

a. Scbā veesgo

Zī-kāngā, d veesa seb nins fāa d sēn paam la d tēed b gomda lamdā tuumd yelle. Sēn paasde, rē sōngame tū d bāng neb wusg sēn zoe n guls bī b tum lamdā zugā nanda, tū d yaool n segl n na n yi sor n kēng Mali, Bene ne Burkīna Faso

b. Sōsga

Sēn pug rē, neb nins fāa sēn maan-b tuumdā (sēn naag n guls-b sebrā) bao n na n sōsa ne lamdā tumdb kēere (koaadba, lam-gursdba, tuum-mitba, sōngdba...) sēn tumd lamdā taoor kēnd wεεngē Mali, Bene ne Burkīna Faso. Sōsgā sōngame tū d seg sokr dāmb wusg sēn sog ne b sebrā gom-zugā.

c. Tuumdā leb-n-gɛsg ne a pāng kūuni

Tuumdā sēn yi n maan sōsgā naor a t̄ābā poore, sēn yi-b n maan sōsgā kumba b sēn yā la b paam būmb ningā fāa ne lam-koaadbā sēn tigim AProCA pugē wā sebr pugē. Tuumdā leb-n-gɛsgā la a pāng paasgā maaneg pugē, lam-koaadbā yiisa b yam-tagsg n kō tuumdā sōmblem paasg yīnga. Leb-g-n-gɛsgā sōngame t̄i b bāng AProCA tēnsā wumb ne b men-kēesgā sēn tek zīig ning lamdā raagā zīnigr soayā pugē.

4. Tuumdā nao-kēndr zīnigri

Tuumdā gānega zīis a naase:

Nananda, sebrā gulsgdb kēer leb-g n gesa tēns a t̄ābā lam-koaadbā tuumā, tēng fāa ne a rēnda (Mali, Bene ne Burkīna Faso) ne zu-loees nins a sēn tar a tuumdā pugē.

Rē poore, zīig a yiib soabā tika lamdā tumdbā toor-toorā (koaadba, lam-gursdba, leta wā, tuum-mitba ne sōngdba) sēn wilg b tagsgā, sēn na n yul n kēes nebā fāa la tēng fāa tagsg sebrā guls pugē.

A t̄āb soab wilgda raagā zīnigr soayā toor-toorā, sēn na n yul n wilg sor fāa sēn sōmb la a sēn kedg zīing ningā.

Sēn baasde, zīig a naas soabā gomdame n z̄isgd b sēn yā la b gād yel nins tēnsā pus gilgrē wā, neb nins b sēn sōs ne-bā sagls la b tagsgo, sēn na n yul n paam yam-paals n kēes lamdā raagā zīnigr AProCA sēn be tēns ninsā pusē.

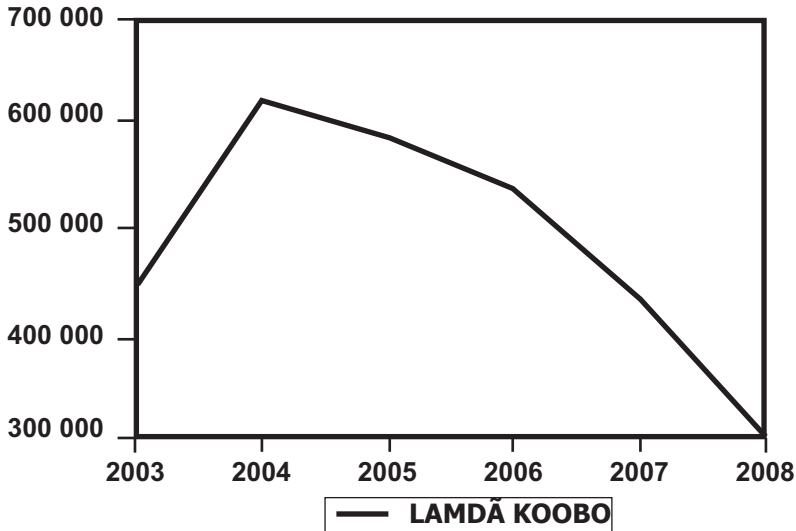
Lamdã tuumd sën be zïig ningã

1. Mali lamdã tuumde

Mali lamdã koob bee zu-loe-kaseng pugẽ wala azãs frãseεz de developma (Agence française de développement =AFD) sën be Bamakã sɛb sën wilgd ka wã.

Yuumd 2008/2009 sigrã mag-zãng sën maan wilgame ti lamdã koob leba poorẽ hal wusgo, sã n na n mak ne yuumd sën looge. Lamdã sën wom yaa T 242 000, sën wilgd t'a sën leb poorẽ makda 40%. Saagã niib sën yaool yïnga, lamdã womb sën sig yïnga, raagã koaadbã nengẽ sën pa tar nafrã yïnga, ändüni nafrã baob sën keosdã yïnga, la yel a taab yïnga..., rẽ fãa n naag n wilgd lamdã tuum sën be zu-loεεgã pugẽ. Sidã, yuumd 2007/2008 sigrã birgã samd da kellame n pa yao n sa ye. B bilgdame ti bir-kãng sën bïngã tõe n pidsa yuumd 2008/2009 koobã sën tar a soab tuumdã pusuka, ti b sën yaool n baood sig-kãng yïngã zema ha 450 000 rënda. Kitame ti CMDT tar zu-loεεg n na n yao birgã samd kēere. Sã n yaa ne raagã, b raada lam-sõngã koaadbã nengẽ W.32/kg fãa. Baasgo, ne ändüni wã raag lamdã koosg sën pa sergã, b ra tog lebsẽ-la koaadbã sõngrã ligd pusuka. B na n bee rẽ gεεl zugu. La ne rẽ fãa, segdame ti b wilg lamdã womb sën tar sigb yuum a tãab sën loogã pugẽ. A yii T.610 000 yuumd 2004/2005 sigrã n wa T.242 000 2007/2008 sigrã wala naandã sën wilgdã.

Naande 1: lamdã womb sãn kãn toto

Sãn yitẽ : AFD Bamako

Ba d pa rikd lamdã womb luusã sãn yaa wusg n tukd yuumd 2005 soabã lamdã raag zĩnigr zugu, segdame ti d wilg ti yel a yiibã sãn wa n seg taabã ykda pelenga.

Mali lamdã tuumd sãn ka tar pãngã zu-loεεg a to, CMDT ligdã korg yaa wuugo, n leb n pa tar zã-turg ye. Kitame ti b vigl ligdã zãab sull sãn naag CMDT ne ministεεr ning sãn get-a lamdã yellã neba. Rẽ kitame ti CMDT pa le tõe n da lamdã koaadbã sãn ko wã zãng ye. Ti wa ne yel-pugds a taabaligd n yaood b samã sãn deeg bãnk rãmbã nengẽ sigrã singrẽ ye. Ligdã geenda milyaar rãmb a naase ; koperatuv rãmbã pa le tõe n paam samd yuumd 2008/2009 sigrã yĩng ye. Sãn paasde, CMDT na n paama zu-loεεg ne koaadbã ligd-kεεlgã yaoobo. Rẽ waa ne bas-m-yam meneng CMDT zugu. Ti b maand sãmbg CMDT sã n na n tōog n daa b lam-sōngã W.40/kg fãa, bala yaa ligd-kãng zug la b gãd lamdã raag yuum-kãng 2008/2009 sigrã koobã yĩnga.

CMDT sãn pa na n tōog n dik sard ne bãnk rãmbã sãn sung n kōt-a ligdã, leta wã tuka a zugẽ n na n sōng-a ne yaob a sã n wa pa tõe. Sōng-a lame t'a paam samd n dik yuumd 2007 wao-fugd g kiuugã.

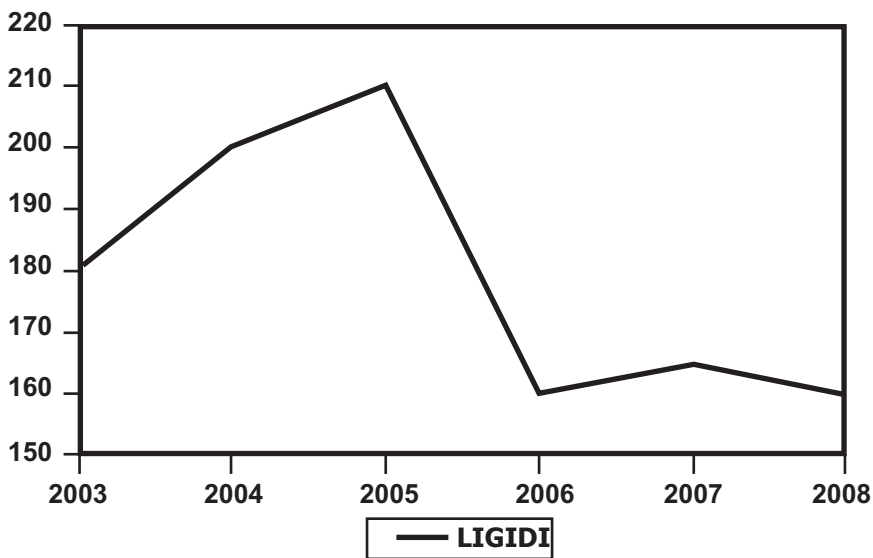
Yiib-n-soabā b gɪda lamdā a Buge (Abidjan) poorā pug n deeg yuumd 2008 tuul-nif kiuugā. Ba CMDT ra tar a sēn da tog n yiis ligd ningā fāa a nugē, koaadbā samd sēn da na n ket n be a zug yaa milyaar a naas ne milyō a naas t'a tog n yao.

Baa ne lamdā raag sēn zēk bilf n paasā (lam-sōngā W.40/kg), ne saagā niib sēn sung neerā, sigrā baas n tara zu-loεεg a seglgā pugē, koaadbā birg kūun wεεngē (tɪ bānk rāmbā sēn da kut ligdā yaeesdame, tɪ bas-m-yam ka le be ye, bala b nan pa kō birgā pipi raagā sore, n paase b nan pa tar birgā raabā ligd zug ye.

Mali lamdā tuumd sēn be zu-loεεgā pugē wā, lamdā raab koaadbā nengē wā lebga kēnkē birgā sēn tar rugbā pugē pipi, la a yōk lamdā womb sēn sigā nand la a yaool n duus-a. La ne rē, a tog n zemsa ne tuumdā sēn komsā, b sā n dat tɪ ligdā sēn zīnigā tall vōore. Rē wā yīnga, a lamdā ligd tog n pēnega a sēn koosd ligd ning āndūni wā raagā zugā.

Mali lamdā sēn daad toto koaadbā nengē yuumā sēn loogā pa kōt-b nafr ye. D tɪ ges naandā sēn pugdā

Nāand 2^s : Lamdā raag sēn kēn toto yuumd 2003-2008

Sēn yitē : AFD sēn kumb Mali lamdā zugu, 2007 bōn-buung kiuugu

B sā n dat n zīnig sor sēn kōt koadbā nafre, sēn na n sōng tu b ko lamdā wusgo, la sōng tu raagā ligd pa n yāas zī-yengā n kaoos Mali, rēnd tu b zīnig tuumd ne a wilsī toor-toore, wala ligd roog¹ sēn na n sōng koadbā āndūni wā raag sēn na n wa rug yīnga. La būmb a woto zīnigr ratame tu tumdbā fāa zīnd n yēs ne taaba, n zems taab n duk sardā no-yenga.

Sā n yaa ne lamdā koob sēn be zī-yeng n pa kēngd taoor yēsā, yaa birgā ligdā rugbā yelle, la b n yaa tuumdā kēn-sōng nebā sēn pa rukd turgā me yelle. Lamdā koob sēn da paas yuum sēn loogā pugē, yu zīisā b sēn maneg n ko ne mansīn dāmb n kō wā yīng n yūd koadbā yam sēn be ko-wusgē wā yīnga. Sēn wilgd rē yaa naand a tāab soabā sēn magd lamdā koob yalsg zī-yengā ne a sigbā yuum a yoob sēn loogā pugē.

Naand 3^s: lamdā koob sēn kēn toto yuumd 2003-2008

Sēn yitē : AFD sēn kumb lamdā tuumd zug Mali, 2007 bōn-buung kiuugu

¹ Ligd b sēn tar n woogd āndūni wā raagā sigb toolem. A yaa raagā koadbā nengē zī-yeng zīnigr tuum-teoogo, āndūni wā raag luussā wakato.

2. Bene lamdã tuumde

B sõta Bene n naagd tẽns sẽn gomd fãrendã lam-kood-kasemsã. Bene nafrã baoob ligd yita koobã pugẽ (38%), sẽn yude a yita lamdã koob pugẽ n yuda (10% ne 14% suka). Sẽn paasde, lamdã sẽn keesd ligd tẽngã makda tẽngã koosg 70% - 80%.

Yuumd 1990 toeengã sẽn maan leta wã toor zu-raoogã pugẽ wã, tekr dãmb wusg maana leta wã tuumã sull-bedã pugẽ. Woto bãngda ne goofneerma wã toog yiisg lamdã ttuumd pugẽ. A sẽn zĩnd n sõs ne koadbã sullis la ne nin-zaal sẽn tumd lamdã tuumã pugẽ, sõngame tu leta wã na n duk sard kẽere :

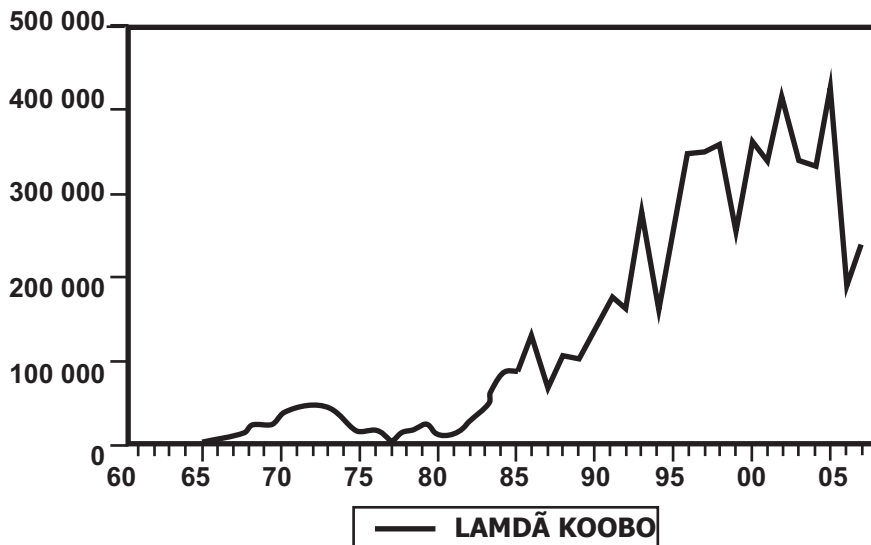
- duk birgã raag ne a tuumã fãa n ning nin-zaal sẽn tumd b meng yĩng nusẽ ;
- deeg lamdã raabã tõog SONAPRA (Société Nationale pour la promotion Agricole) nengẽ.

Nananda, tekrã woto ra tog n sõnga Bene lamdã tuumd t'a le paam a pĩnd rasãndã. La lebga pakr tu b bãng tu zu-loees a taab n kete, n paasd lamdã tuumd keelem.

Raagã ligd lous ãndũni wã raagã pugã, birgã ligd paasgo, koobã pãng woogre ne ligdã sẽn tekd toto (FCFA/dollar) sẽn pa yãs zĩ-yeng daar fãa wã n wat ne zu-loeesã sẽn kengd lamdã tuumdã.

Sẽn pugdã sõngdame tu b wilg Bene lamdã tuumd sẽn be zĩig ning rũndã-rũndã wã. Yuumd 2007/2008 sigrã, Bene koo lamdã T.282 740, sẽn wilg tu wombã paasa ne 12% sã yaa makr ne yuumd sẽn loogã. D tu ges naandã.

Naand 4s : lamdã tuumd sēn kēn Bene toto yuumd 1960 – 2008

Sēn yitē : DPPMEP : sigrã tuumd kumbgo
 CSPA & DAIC : 2000 – 2007 lamdã tuumd magbo

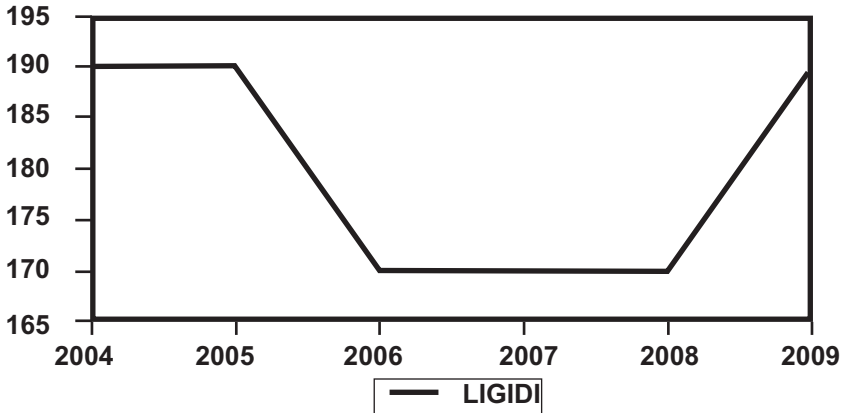
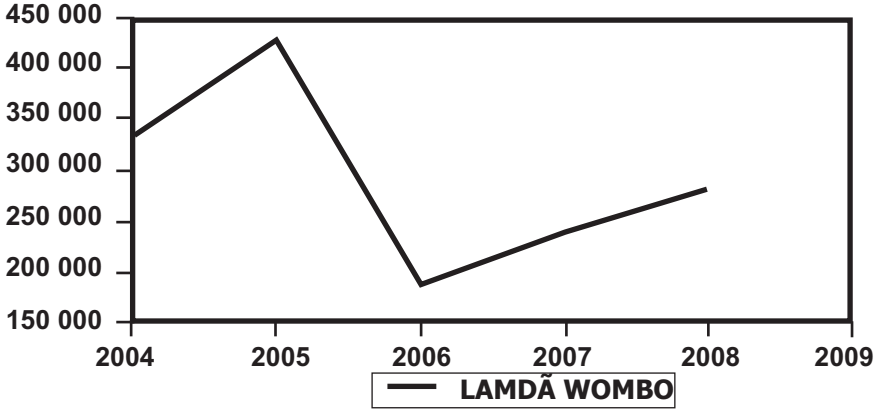
Segdame ti b wilg ti Bene lamdã pãngã paasgã maana sak a tãab pugē. Pipi, lamdã koob pãngã paasg bilf-bilfu (1960 - 1990), n pugl ne lamdã koob yãdgr kasenga (1991 - 2002). Yuumd 2003 soabã teka, lamdã koob kēnd pa kēnd nen-yeng yuumd fãa ye. A sã n du rōandã, (a sigda yuumd sēn pugdã). Sēn wilgd rē ya a sēn be zu-loεεg pug ti zu-loεεgã nan pa paam yidgrã.

Lamdã koob sēn nan du wã yaa zīisã sēn maneg n bud yaolengã, ti wombã yaool n pa sergdē, n dag n makd sigbã menga.

Sēn paasde, lamdã raag sēn pa waog yuum a tãab sēn loogã pugē wē pa kō koadbã raood ti b kēes b meng zãng lamdã koob pugē yēs ye.

Yaa rē yīng la b raad lam-sōngã koadbã nengē W. 38/kg, sēn wilgd ti ligdã ruga ne 12%, sã n yaa makr ne yuumd sēn loogã. D ti ges naandã sē pugdã.

Naand 5^a : Lamdã koob ne a raagã sën kën toto

Sën yitë : ONS

Leta wã sën ðk lamdã tuumdã n kô tumdb sullã, a maneg n zĩniga zãab sullsi yuumd 2000 soabã ðeka.

- FUPRO : (Fédération des Unions de producteurs du Bénin), sën yaa koaabã sullsã laogengo. ;
- APEB : (Association Professionnelle des Egreneurs du Bénin) sën tigim lam-wĩdbã ;

- GPDIA : (Groupement Professionnel des Distributeurs d’Intrants Agricoles). A tuumd ya a sōng ti koaadbā paau birgā ;
- AIC : (Association Interprofessionnelle du Coto) sēn yaa lamdā tumdb sek zīiga. A tuumd ya a ges lamdā tumdbā fāa tuumā gilbu. (koaadbā zāmsg b tuumdā pugē, birgā kūuni, lamdā koosgo, tēn-kremsā soayā manesgo) ;
- CAGIA : (Coopérative d’Approvisionnement et de Gestion des Intrants Agricoles). Yē yaa koaadbā sēn tigim koperatuv pugē. a tuumd ya a tūus birgā yell getbā suk sēn wōnd b tōe n maan a yam-raabā n kō raagā ;
- CSPR : (Centrale de Sécurisation des Paiements et de Remboursement pour la Filière Coton). A tuumdā sags waoogame : lozīnd dāmbā sēn yiis būmb ninsā ligd viglgu, fagtiir dāmbā yaoobo, samā kēesgo, koaadbā lamdā b sēn da wā ligd yaoobo.
Kong-taabā sēn wa n kē lamdā tumdbā ne taab sukā (koaadbā sulls ne taaba, lam-gursdbā ne taaba, birgā yell getb ne taaba...), goofneerma wā zīniga manegr sull paals yuumd 2006 sig-noy kiuugā pugē.
- CNPC : (Conseil National des Producteurs de Coton). Yē gila koaadbā fāa sullsā ;
- CNIDIC : (Conseil National des Importateurs et Distributeurs d’Intrants Coton). Yē gila sēn get-b birgā yellā fāa sēn be Bene wā ;
- CNEC : (Conseil National des Egreneurs de Coton).yē lagemda sull-ḅed nins sēn get lamdā wīibā yell n be Bene n tumdē wā :
- ONS : (Office National de Soutien des Revenus Agricoles). Yē yaa goofneerma wā willa sēn pugd n get ligd ning sēn yiisd koobā pugē wā la a wat ne sēn segdā fāa ne lamdā raag zīnigri.

Manegr paalgā gēegda a puk wagsg yam ne pupeelem tuumdā pugē. Rē na n waa ne lamdā nao-paalg dīkr tekr dāmbā pusē.

Sā n kella ne birgā kūun ne lamdā koosgo, yaa CSPR n deegd birgā n kōt koaadbā la a raad lamdā koaadbā nengē n kōt lam-gursg lozīnd dāmbē. Birgā samd sā n sigl n sa, CSPR reegda ligdā sēn kis lamdā pipi yaoobā yīngā ne lam-wīidbā lozīnd dāmbā n lebs bānk rāmbā sēn

kõt birgã. Sën kellã la a rúkd n kô koaadbã. Rẽ poor marsã, CSPR wilgda lozĩnd dãmbã b sën tog n yao ligd ningã. Woto wilgda vëeneg ti CSPR la lamdã koosg ne birgã baoob yãoogo, rẽ me la a sën tar zu- loees nins b sën zoe n wilg ti loogã.

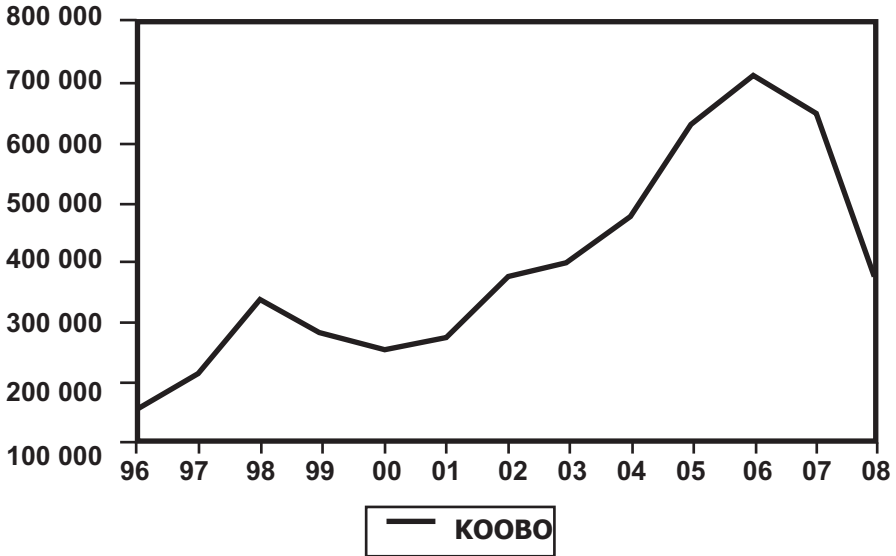
Leb n yaa modgr ti b wilg ti Bene goofneerma wã segendame n na n zĩnig lamdã tuumd neng tekre, ne SONAPRA ligd-tumdgã (capital) zĩnigri. A sën tog n duk soay nins n zĩnig-a wã n pa vëenega.

3. Burkĩna Faso lamdã tuumde

Lamdã la Burkĩna Faso nafrã baoob yãoogo. Yẽ n kõt leta wã a kosgã ne tẽn-zẽmbã ligd n yud a bõn-koosdi a taabã. Kitame ti lamdã tuumd tog n maan wusg la zembala, n tõog ti tẽngã taorã kënd yu sõma, marsã vuumã sën lebg toogã pugẽ, bũmbã fãa ligd sën tar luus n debd ãndũni wã raagã zugu, koaadbã nafrã sën tar sigb n këndã pugẽ, birgã ligd sën tar paasgã, bõn-koaadi wã sën pa le womd sõma wã pugẽ, ligdã (FCFA/Dollar) tekrã ne taab sën pa a ye wakat fãa wã pugẽ. Yel-bãmbã fãa naag n kitame ti lamdã tuumd pid ne sãmb s beoog daarã yĩnga.

Sã n yaa ne yuumd 2007/2008 sigrã, lamdã womb luume n ta a sën sung n kõtẽ wã pusuka. A yii T.649 060 n wa T.364 000 wala naandã sën pugdã sën wilgdã. Wombã woogrã, lam-koaadbã yaood sën pa zem bũmbã, teedã ligd luus ãndũni wã raagã zugẽ wã, saagã sën pa sekdã la yel a taab wilgda vëeneg lamdã koob sën woogdã wala naand a yoob soabã sën wilgdã.

Naand 6^s : lamdã koob sãn kãn toto

Sãn yitẽ : wã taoor soaba

Sãn paasde, Burkĩna Faso lamdã tuumd paama tekr kasems yuum sãn loogã wala yuumd 2004 soabã sãn paam lamdã gursg lozĩnd a yi wã, SOCOMA (Société Cotonnière du Gourma) ne Faso coton sãn deeg SOFITEX (Société burkĩnabè des Fibres Textiles) zĩg bãmb babgã. Sãn le paasde, lamdã tuumdã ligdã wusg sãn menem yuum a tãab sãn loogã koo a tumdbã yam ti b na n maneg n ges b

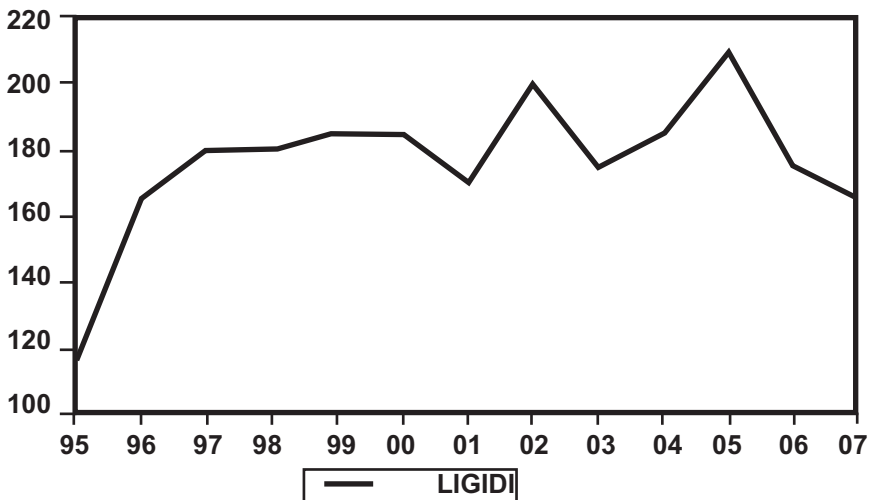
tuumdã yelle. Yuumd 2006 soabã, lamdã tuumd zĩniga sull kaseng sãn boond ti Association Interprofessionnelle du Coton du Burkĩna Faso (AICB). A tigimda lamdã gursdb sull-bedrã (APROCOB) ne koadbã laogengã sullã (UNPCB)

Lamdã raag zĩnigr da yu zemsg sãn maan lamdã tumdb suk yuumd 1999 soabã. B ra zĩniga sõngr sull sãn paam tekr a tuumdẽ wã ne lamdã sull bẽd paals a yiibã. Zĩnigr paalgã kusa lamd-sõngã raag W.35/kg. Rẽ sõngame ti b paam zemsg zĩig sãn na n yl ti koadbã ra kong wusg ye, wala naand a yopoe soabã wilgrã. Lamdã kell n daa woto n tãag yuumd 2006 soabã, la lamdã sosete rãmbã sãn paasd

böen wusgo, n yaool n da zoe nn tar sam-bɛd n tog n yao. Woto, lamdã ruka so-paalg n woog ligdã, n sig n ta W.33 yuumd 2006/2007 sigrã.

Marsã tɛka, yõodã lamdã koosg sɛn wat ne wã puub siginda « FOB »² magbã zugu, ti koadbã reegd 60%, lamdã sosete rãmba reegd 40%.

Naand 7^s : lam-sõnga kg raab koadbã nengẽ

Sɛn yitẽ : wã taoor soaba

Rũndã-rũndã, Burkĩna Faso lamdã tuumd kõ a meng sulli : AICB (Association Interprofessionnelle de Coton du Burkina). A pipi sõngd yaa AFD. Sɛn paasde, Inyõ Eropeyendã (UE) lebg n ninga ligd sosete rãmb kɛer pusẽ sɛn na n yl ti b ligd-tumdgã (capital) ra pug zãng ye, la yaa sɛn na yl me n sõng Burkĩna Faso goofneerma wã ne a lamdã tuumd zãabo.

² « Free On Board »; a yaa raag sɛn maand lamdã sɛn wat n du koom-koglgã zug bala. Wilgdame ti koosgã pidsdame bal koosmã teog sã n wa ru koom-koglgã zug bala, wakat kãnga yaa raadã n dɩkd tãrãspoorã (koomã ruugrã) ne asirãns rãmbã yaood a zugẽ..

Sēn le paasde, AFdL (Association du Fonds de Lissage) sēn zīnig yuumd 2008 soabā tuul-nif kiuugā tigiimda APROCOCOB ne UNPCB.

B sēn boond ti "fō-de-lisaazā" yaa toor ne "fō-de-sutyē" wā. Kitame ti yuumd 1999 soabā tēka, "fō-de-lisaazā" pa tōe n tall n yao "fō-de-sutyē" wā samd ye, sā n pa sam nins sēn segd n kis lamdā sosete bēdā, la rē me, yaa yuumd 2006/2007 sigrā yīng bala.

Sēn paasd yēsa³, "fō-de-lisaazā" ligdā pa tōe n dik n yao sam sēn deeg t'a nan pa viglā ye. Burkīna Faso lamdā tumdbā fāa saka "fō-de-lisaazā" zīnigri.

Lamdā ligdā zīnigrā sēn maan toto wā magda ne FOB sēn lugl ligd ningā. A geelgā rukda yuum a nu magbo (yuum a yiib sēn loogā ne yuum a tāabā sēn pugdā) n naag taab n puia nu. Ligd kāng sēn sersdā geelgā tūuda ne "A Far East" (FE) magbā, ne CFA ligdā sēn tekd toto ne dolaarā d sēn gom yuum nins yell FOB magbā pugē wā.

³ Burkīna Faso sullsā sēn maan zems taab lamdā zāab wēngē tik a 4 soaba.

Lamdã taor kěnd tuumdb sěn tagsde

1. Lam-koaadbã

B sã n na n ges yaolengo, koaadbã yam-raab ya b ges n kées lamdã raag zĩnigr paalgã pugě b sěn yiisd ligd ning n ko wã yelle, b mag nebã nugã sěn tumã ligd n naag n sōde.

Sã n yaa ne zĩ-kãnga, nug tuumdã naag n kēeda lamdã tuumd pugě : sěn singd puugã tukrě, n tũ a kãasgã, a koobã ne lamdã wukre n ti tãag a koosgo.

Sěn pugde, koaadbã saagdame ti b tog n maana baoob birgã wεεngě. Yaa birg buud ning bãmb sěn tall n tum hal yuum pisiibã la b ket n tar rũndã.n kood lamdã. Těn-gãongã noosmã sěn tar meneng n debdã pugě, b tēedame ti b sã n bao n paam birg a to yta sōma n yuda. Rě poore, b getame ti birgã samdã yaoob wakatã b sěn yãkã yaa koεεg wusg ne-ba.

Sã yaa ne bãmb tagsgo, lamdã tuumd zu-loεεgã zĩi yeɫ a yiib zugu.

Yell sěn yit kεεng ti b pa tōe n gãd n yals zĩig a ye wã, t'a pa be koaadbã manesmě ye, wala ligdã tekr sěn pa yãs zĩ-yεngã, birgã ligdi ;

Yeɫ sěn yit tuumdã meng pugě, sěn tōe n sōng n woog lamdã raag ãndũni wã rãag zug la namsd koaadbã, wala koobã, tuumdã minim, bõn-buudã, koosgã.

Sã n yaa ne Mali koaadbã, b tagsdame ti "fõ-de-sutyě" wã tog n yu bãmb bal yĩnga, n tol n paas ti bãmb ninga a zãabã BIM (Banque International pour le Mali) nugě, la tũu ne UE sěn kiig « euro » milyõ a nu bãnkě wã b yĩngã yam-raabo. UE sěn ning ligdã BIM pugě yuumd 2008 tuul-nif kiuugã wa n paasa koaadbã sěn da tare, n zemsd ne UE sěn da tuk soay nins ligdã paoong wεεngě wã.

Mali koaadbã taor dãmb kōo yam-paals lamdã taorã kěnd la a yõ-wok yĩnga.

- B sik birgā ligdi, sēn na n wa ne ligd ning sēn na n tall n ko wā sigbu ;
- B kō koaadbā ligd sēn tōe n sōng-b tī b paam n vuumd sōma ;
- B paas lamdā pānga a sēn tar tuum-pugds sēn kōt ligdā yīnga (gor-biis kaam, safānde, gor-bi-zom, la sēn kete...) ne lamdā sēn gursā pāng sēn tar woogrā yīnga ;
- B sik lamdā yaoob wakat n wa rasem 15, sosete rāmbā sā n wa paam n wuk lamdā ;
- B ra tall Mali lam-koaadbā tī b kē b toor āndūni raagā pugē ye, tī raagā sēn pa yās zī-yēngā tōe n wa nams-b lame ;
- B mag lamdā raag zug sēn na n zīnd W.40 ne W.45 suka, vuumd 2008/2009 sigrā yīnga, n gūud leta wā nug yiisg CMDT pugē ne/bi zemsg-paalg lamdā raag zīnigr zugu ;
- B kō koaadbā "fō-de-sutyē" wā sōngr tao.

Sā n yaa ne Bene lam-koaadbā, "fō-de-sutyē" wā zīnigr na n sōngame n woog yel nins sēn yit kēng n wat ne zu-loeesā pānga, tī vuumd sēn wat fāa bī b sikd koaadbā tōogo. Bene lam-koaadbā pa kus "fō-de-sutyē" wā bīngr sull nugē wa Mali lam-koaadbā ye, la rēnd yaa bāmb koaadbā b toor pug n gūus ligdā zāab la a yiisgu.

Sēn baasde, sā n yaa ne Burkīna Faso lam-koaadbā sēn tigim UNPCB (Union Nationale des Producteurs de Coton du Burkīna) pugē wā, b sēn pa tar kibay lamdā sull-bedā sēn tumd toto wā zug āndūni raagā pugē yīnga, sēn yude soayā toor-toor lamdā raag zīnigrā zug Afirik wīndg sēn lutē ne a tēnsuk nugā, n kut tī koaadbā pa mī soay nins sēn be lamdā raag zīnigr pugā.

2. Lam-gursdbā

Sōsgā sēn maan ne lam-koaadbā wilgame tī b tara zuu-loe-bedā, wala b sēn kaoosd n yaool n yao koaadbā lamdā sēn da wā, sigr sēn pugd-bā birg paoongo. Lamdā womb woogdame, samā rta koaadbā, birgā ligd ruuda wusgo. Woto la d gil goamā sēn yī wusgā pugē ne koaadbā d sēn kēng zīs ninsā.

Sēn leb n yi n paas sōsgā pusē, yaa tī lamdā klu ligd siga tēngr wusg yuum a tāab sēn loogā, n kut tī lamdā koob wooge. Yaa modgr tī b mao n duus-ba, wall b paam raagā zīnigr sor a to sēn na n wa ne Mali lamdā tumdb nafre. Zu-loeesā fāa tilga raag zīnigr sēn tar zemg pugē.

SONAPRA sēn da so lamdā koosgā n menes-a lamdā nengā tekr pugē wā yaa togs-n-taar būmbu. Sā n yaa ne SONAPRA taor dāmbā, soay nins sēn pugdā tōe n sōnga lamdā tuumd taor kēnd sēn kaoosde.

- B zīnig b sēn tog n ko lamdā tēka la b ning ligd zug sēn na n tall n ko wā ;
- B wilg raagā pīnda, sēn na n yl ti koadbā bāng būmb ning sēn gūud-b la b yāk n ko lamdā ne b yamleoogo ;
- B wilg yōod ning koadbā ne sosete rāmbā sēn segd n paamā ;
- B zīnig "fō-de-sutyē" sēn na yl ti āndūni wā raag luus sā n wa yl lingr bt a tōog n sōng koadbā.

Sā n yaa ne sosete rāmbā, b yāk lamdā wukr wakat n kō-ba, la b zīnig lam-gurdsbā sull, la b kō koadbā yōod ning b sēn tog n lebs-b lamd koosg poor raagā sā n yl sōma.

Sā n yaa ne Burkīna Faso lamdā tuumde, a wilgda neng toor a tekrā tēka, n tar lozīnd kasenga (SOFITEX) ne lozīnd bōones a yiibu coton.

3. Lamdā tuumd zāab yelle

Lamdā tuumdā neng tekr sēn pa tū so-yēng daar fāa wā, kitame ti sull kasemsā sēn luglā tuumā me yaa toor-toore :

Mali, sull ning sēn get lamdā neng tekr yellā (Mission de Restructuration du Secteur Coton = MRSC) bee premye ministrā maasmē. A taor dāmbā kōo yam-tagsg rāmb sēn wōnd na sōng lamdā tuumd t'a kēng taor n kaoose :

- B bāng ligd ning sēn tar n tumdē wā zug la b yāk tuum nins b sēn tōe n maanā ;
- B yāk b sēn dat ti b ko lamdā n paam egtaar pugē wā tēk n wilgi, sēn na yl n keng koobā yādgre (makre : T.1,250/ha) ;
- B tum ne fō-de-sutyē wā lamdā raag sā n wa sig āndūni wā raad pugē ;
- Tēngā taor dāmb modg ti b bāng ti b sud rata lamdā tuumdā taor kēnd ne a kaoosgo. Sor sēn gāneg a woto buud wilgda b sēn baood Mali lamdā yīng yuum 15 sēn watā pugē ;
- B gūus ti lamdā birg yl bōn-sōngo ;

- B yāk sēn tog n ko wā n zemsd ne leta wā korgā, tēngā sēn tōe n gurs lamdā tēka, la sosete rāmbā pān-tōogo.

Sā n yaa ne Bene, a tuumdā wilgda wagsg kaseng sēn maand sullsā suk tu segd ne maag m meng n gese, bala AIC tog n gila sullsā wusg sēn be a pugē wā tuuma. Tī CSPR me ginda lamdā tuumā sak toor-toore. Sā n na n ges neng kāngā, b mikdame tī CSPR n yaa loetg lam-koaadbā ne lam-gursdbā suk pipi, n leb n dīkd sard bānk rāmbā nengē n kōt koaadbā tī b paamd n daad birgā. Bānk rāmbā sā n paam n kō birgā ligdā, sēn put-b birgā saagda sullsā n ges n geel sull sēn baood a koaadbā yīnga. A sēn maand tuumd ningā yīnga, CSPR sōngda ne samā sēn deeg n da birgā lebsgo, lamdā raab ne a koosgo.

Bene sēn baood t'a lamdā tuumd kēng taoor la a kaosā yīnga, CSPR taoor dāmbā saglg la woto :

- B ko lamdā t'a yī wusg la sōngo, n modgdē tī ligd ning sēn na n yīs n tumā pa yī wusg pipi, sēn pugde, b yāk b sēn dat lamdā egtaar fāa zug n wilgi ;
- B mao tī b tall a sēn paamā 15% n tum tēngā pugē ;
- B zīnig fō-de-sutyē Afirik wīndg sēn luttē wā babgā fāa yīnga, n ning ligdā bānk uwest afirken de developma (BOAD) pugē ;
- B paas Iyemoa (UEMOA=Union Economique et Monétaire Ouest Africaine) sēn tar fō-de-developma wā pānga ;
- Sā n yaa ne AIC taoor dāmbā tagsgo⁴, soay nins sēn pugdā tūub tōe n sōnga Bene lamdā tuumd nekre ne a taoor kēnde :
- B sigl ligd zug b sēn pa tōe n sig a tēngr n da lamdā ye ;
- B maan baob tuuma koobā wēngē, n bao bōn-buud a taaba ;
- B gād la b paas tēn-gāongā noosem ;
- B sigl kees (fō-permana) lamdā tuumdā zāab la a sōngr yīnga
- B zīnig kees sēn na n tōog pīnd-pīnd n sōng la a rik lamdā tuumd zu-loeese (birgā ne tuumā teed baob pugē) ;
- B zīnig sulls sēn tōe n kō lam-koaadbā sama, sēn na n yul n welg lamdā tuumd samā ne bōn-koaadī a taabā samā ;
- B paas lamdā sōmblem. Rēndā wā yīnga, bī b tū a tuumdā soay neere.

⁴ Lamdā tumdb sullsī : a yaa lamdā tumdbā buud fāa (lam-koaadba, lam-gursdba) zīnd ne taab n yēs sulli, n yaa lamdā raag zīnigr yēsg zīga.

Burkīna Faso nengē, yaa b wilg ti AICB wilgda tumdb sull neng sēn pidi. A pa tar sard bēd dīkr tuumd (a sullā zoe n zīniga sōma) n yud lamdā tuumā tall a taor kēndā n paasdē ye. La rēnd yaa b wilg me sull a to belem (SPFCL = Secrétariat Permanent de la Filière Coton Libérée) sēn yaa wa a maanda tuum-yēng ne AICB (bal yaa neb nins sēn be AICB wā pugē n leb n be SPFCL pugē).

Sā n zuug leta wā nug sēn be SPFdL pugē wā, yl ti b bāng-a n welg ne AICB yaa toogo. Sēn paasde, SPFdL zīnigrā yuumd 2008 tuul-nif kiuugā pug kutame t'a rīk AICB wā naooore. Burkīna Faso lamdā tumdb n dag n yi pipi n yik gomdā, la azās frānsēez de developma (AFD) sēn be SPFdL pugē n kēesd-a ligd yīnga, ned fāa yu su n sake. AFD sēn baoodā yaa ligdā a sēn ktā zā-sōngo, bala pīnda a yāa wagdmā ne ligdā vaab toor-toor kees de stabilizasō wā pugē. Woto wā b reegda AICB zīiga, n paasd sullsā sōor zaalem ti b wat n leebg tuumdā neng pugē. Sōmbē lame ti b bāng nin-yend sēn be sulls wusg pugē, sulls sā n paas taab wusg a woto, tōe n ktame ti neb rīt yōod la naam ti tuumdā yaool n pa kēnd ye.

B sā n na n maan bas-m-yam ne sekertēer pērmana wa wā sēn yetā zugu, nebā fāa kēeda AICB, ti bala a zīnigame n na n sōng lamdā t'a yiki. Sungrē wā, a ra geenda a tuumā yuum a yopopoe yuumd 2006/2007 soabā yīnga, la fō-mondyallā (FMI) ktame t'a tar a geelgā n zīnig yuum a nunu.

Wakat kāng pugē, Azās Frānsēez de developma wā waa ne tagso, b sā n da tōe n zīnig b sēn boond ti »risk pri « zāab sull Afirik wīndg sēn lutē wā nenga. La AICB gesame ti sull kāng wumb la a zāab na n yu toog wusgo. A sakame n deeg sullā tik-bēdā n bas tik ning sēn gomd lamdā raagā zīnigrā yelle. Sēn paasde, wakat kāng pugē yēsa, Bānk Mondyallā (BM) waa ne tagsg a to sēn na n yl ti b paas sēn zoe n beē wā sōmblem. Sā n yaa ne sekertēer pērmana wā tagsgo, rēndā tuumd na n waa ne lamdā raag sēn na ku koadbā raodo, ti sēn na n pug rē yaa lamdā kood luuse.

Sā n yaa ne fō-de-līsaazā zāabo, a zīnigame n na n sōng lamdā tuumd buudā fāa, sēn yit a koobā pugē n ti tāag a koosgo. Sā n kella ne sekertēer pērmana wā tasg rē wēngē, āndūni wā raagā a ye bal n tōe n wilg noorā rīkdb b sēn wat n zīnigd lamdā raagā wakato. Sēn wat ne lamdā womb woogrā n yud yaa saasā sēn pa niid n sekdē wā, tēngāongā kūum, nasaar birgā ligd rugbo, la yel a taaba. Sēn na yl n paas lamdā wombo, yaa b modg ti b woog a koobā ligdi.

B sā n na n ges neng kānga, lamd Bt wā womb kenga raood a pipi koobā pug Burkīna Faso. B sēn yā rē wā, Burkīna Faso lam-koaadbā rka sard n na ko lamd Bt (*Baccilius thuringiensis*) wā. Sēn na yul n paam-a, Burkīna Faso goofneerma wā yēsg pa yu nana ne lozīnd Monsanto⁵ sēn maand-a lam-kāngā ye. Rē n kit ti bōn-buugā yaa SOFITEX n soogde, bil ning sēn tekd lamdā manesmä yaa Monsanto soolem.

Sēn tōe n baase, segdame ti b wilg ti lamdā koob yaa yel-turg ne Burkīna Faso, bala yaa yē n kēesd tēngā a laogā wusgo. La b tog n bāngame ti lamdā tuumdā zīnigr so-paalgā pa naag a pugē gorbiisā ne b sēn yiisd gorbiisē wā ye. B nan pa zīnig gorbiisā tuumd pāng ye.

4. Leta wā sulls ne sulls a sēn pa be b pugē zānga

Būmb b sēn tog n yā seb-kāngā gulsg pugē yaa leta wā sēn pa tar ned sēn na n kō a tagsgā, sēn na n sak n gom a yuur yīngā. Sēn tōe n wilgi, goofneerma rāmbā tumdb sēn sīnd n pa rat n tuk b zugē n gomā yaa kēeng tuum-mitbā (kōnsiltā) sēn pid Afirik goofneerma tuumā. A sēn be vōor n yuda, yaa neb sēn mi lamdā tuumdā sōma n tōe n yā la b zīnig būmb ning fāa sēn be la segd ne-a wā kaalem. A yaa yell sēn namsd d tagsgo, ti yaa goofneer tuumā n be taoor lamdā tuumd nengā tekr ne a vuumdg zāab pugē. Būmb sēn kit ti d pa tōe n paam sōsd-n-taagā yaa ti goofneerma wā pugē tuumā kalma taab ti vuug paoong yaa toog ne minstēer dāmbā kēer pusē. Bāmb sēn na n dtk wakat wok ning n ges lamdā tuumā yellā a nensā fāa pugē la b wilg b sēn tagsgdā zāra ne tōnd tuumdā sēn dat n maan koεεg-koεεgā.

Mali koobā ministrā kōnseye wā wilga bāmb lamdā zu-loeesā sēn yitē (ligdā sigbu, nasaar birgā ligd rugbo, la a taaba). A leb n maana saagr ti lamdā ligdā zīnigr so-paalgā pipi yu faaga la nana (ti nebā fāa tōe n wum la b tū). Sēn pugde b bas ligdā b sēn geend ne « West African » magbā n geel ne « FE » wā magbo, bala Mali lamdā wusg kēeda Aazi raagā n yuda. A wilgame ti b naag fō-de-sutyē wā ne ligd paasdgā (ristourne) sēn na n wa paas koaadbā ti ya vēnega. A leb n

⁵ Yaa a Merk tēng lozīndi. Yē n so taoor bōn-buudā vumā manesem tekr pugē. *Baccilius thuringiensis* soabā sōta b suka.

wilgame t'a fo a kall n gūudē b sã n wa rat a tagsg Mali lamdã sēn wat n tōe n ko n taē wã.

IER (Institut d'Economie Rurale) baoodb kasemsã goma **bir-zaalã** (wa rŭm-bĩnda bu tãmpuurã) **ningr sēn tōe n yãdg lamdã wombo, n woogd woto koadbã ligdã yiisg birgã pugē zu-loeegã.** B gom n zĩsga lamdã sēn da wã ligd sēn yaa pakr tu b yao tao-tao wã zug wala sor sēn tōe n sōng tu lamdã tuumd paam n vuumde. Rē yĩngã, b kosa CMDT ne b sŭur fãa t'a modg tu wakat ning sēn dukd n yaool n yao koadbã yĩ koεega, sēn na yul tu Mali lamdã tuum vuumd n kaoos la a kēng taore.

B sēn yãt lamdã tuumd pugē ne BNDA (Banque Nationale de Développement Agricole) sēn da vigl n na n sōng koadbã tu b paam samã n dukã, yaa tu lamdã tuumd bee zu-loe-kasems pugē, wala samã sēn dut lam-koadbã. Sã n yaa ne bãnkã toor dãmb tagsgo, koadbã sēn dugd samã pugē wã paamda a vōor koadbã tuumdã sēn pa tar yōodã pugē. Sēn wat ne ligdã sigbã b sēn tēed yaa :

- Lamdã wombã woogre
- Nasaar birgã ligd rugbo
- Lamdã raag sigbu.

Ne bãmb tagsgo, lamdã sēn be zu-loees pugē wã yaa leta wã sēn yiis a nug tuumdã pugã. B saglame tu leta wã kēes a toog pipi ne koadbã kaoreng zãmsgo, sēn pugd la sēn yude, b maag b meng n bao yam-paals samdã wεεngē.

BNDA taoor dãmbã wɪda BCEAO sēn zĩnig ligdã bĩngr fadgã (TRO) tu zēk wusgã, n kit tu ligd sēn tōe n paam n pengã lebg bilfu, n wat ne samdã roglgã ligd zēkre.

B sēn na n baase, BNDA taoor dãmbã wilga b sēn tagsd woto :

- Leta men-kēesg ne koadbã kaoreng zãmsg siglgu, sēn na n yul n sōng-b tu b bãng la b minim bãnk rãmbã sēn maand b tuumã toto wã sãmdã dukr zugu, samdã roaglg zugu, samdã yaoob zugu la yel a taaba ;
- **BCEAO TRO wã sikri, sēn na n yul n woog bãnk rãmbã samã roaglgã, n tũ rëndã n kit tu samdã sēn tōe n kō wã paase. Rē na n kitame tu koobã tōog n yãdge, tu b paam n da koobã te-paals n tek kudã.**

Bene, lamdã koadbã sën dugd samã pugẽ wã yaa pipi zu-loεεg laogã ministεεrã yīngã, tɪ bala, wat n lebga pakr ne leta wã t'a tum a nug a korgẽ wã n sōng n yao. Woto me, segdame tɪ b ges lamdã sën koodã, yudame bɪ pa sekd Bene lozīnd dāmbã nug pānga, sën na n yɪl n woog b sën na n da tēn-zēmba. **Tēng fāa puur sën tog n kō wã zug yell gomame.**

B sã n get lamdã tuumã yelle, sok-m-meng wusg n kete. Sën na yɪl tɪ yaeesgã yi, segdẽ lame :

- Tɪ b kēes yel-paal koobã tuumd pugẽ n woog a wombã yembdã sën tūud ne saaga niibã ;
- N keng lamdã tumdb raodo la sën yude lamdã gursdbã, tɪ b tall pupeelem ligd ning sën tall n tumã ne yōod ning b sën paamdã wεεngẽ.

ONS nengẽ⁶, b kōo sagls bāmbã :

- B yāk b sën tog n ko n ta zīg ningã n wilgi. Bene, lamdã sën koodã zemsa T.1,2/ha ;
- B yāk lamdã koobã zīis tɪ zems ne a koobã sën sakd babg ninsã ;
- B paas lamdã sōmblem ne a wombã pānga. Rẽ yīngã, nasaar birgã ligd pa segd n zuug ligd ning sën tall n tumã 35% ye ;
- B pug koadbã sōma n sōng-ba ;
- B ra nasaar birgã wakat-sōngã, rat n yeel t'a ligdã sën wat n sigã sasa ;
- B wa ne tuumdã zã-sōng sullsã pugẽ ;
- B zīnig fō-de-sutyẽ sën na n tall zāadb a yi tɪ b fāa tōogã zem taaba : goofneerma wã ned ne koadbã sull kasengã neda ;
- B tum n tek lamdã sën ko wã puur a tãab soab tēngã pugẽ.

Sã n yaa ne INERA (Institut National de l'Environnement et des Recherches Agricoles) baoodb kasemsã, **bir-zaallã ningr putã pusẽ tōe n sōngame n paas tēn- gāongã noosem**, petrollã barik ligd zēnebã sën ktɪ tɪ nasaar birgã ligd lebɔg toogã pugẽ. Bir-zaallã ningr putã pus na n sōngame n woog ligdã sën kēesd tuumdã pugã. **Bt lamdã b sën makdã, a koobã kōta raodo.** Rẽ n wilgd Burkīna Faso sën yādg a koobã n dat n kēes-a tēngã tōr pugẽ yuumd 2008/2009 sigrã.

⁶ Yaa Bene lamdã ministεεrã sull sën get lamdã koob sën tog n dt ligd ningã la lamdã raag yēsɔg, tumdbã sullã sãn wa yāk raagã ligd n kō.

5. Söngdbā (Partenaires Techniques et financiers = PTF)

Sā n yaa gesgo, AProCA sēn be tēns ninsā pugē, söngdbā sēn tumd lamdā pugē wā modgdame n zemsd taab b tuumdā pugē. Rē wilgr be b sēn maand no-yeng b goamā ne goofneerma wā pugē, ba b sā n get lamdā beoog vuumā neng toore. Söngdbā sōor pugē, AFD (Azās Frānsēz de Developma) ne BM (Bānk mondyall) tara zīig sēn yaa kasenga. AFD sēn yaa Fārens tumd-n-taarā will ligdā wεengē, pugda Afirik lamdā tuum hal yuum sēn zār n söngd-ba. A paama a pāngā soog-m-mensā deegr sasa, n leb n yaa pipi söngd Afirik lamdā tuumd pugē. Wagdmā Afirik tēns kēer lamdā ligd zāab pugē a sēn yā wā, ADF lebg n sak n kēeda yuum sēn loogā, a nong t'a pa nonge, goofneerma rāmbā sēn na n yiis b nug lamdā tuumd pugē.

Sā n yaa ne Bānk Mondyallā, a kitame tu Afirik tēnsā kē PAS rāmb (Programme d'Ajustement Structurel) pusē yuumd 1980 soabā singrē wā tēka. Koobā tuumā, lamdā rēnd n yude, n yī PAS rāmbā sēn wē. Rē wεengē, Bānk Mondyallā sā n get lamdā nengā tekrā, a wēneg geta a sēn yā tu loogā. La lamdā neng tekr sēn pa yī sōma Gana ne Bene wā kitame tu Bānk Mondyallā rik sor a to a sēn kō noy nins Afirik lamdā tuumdā zāab zīnigr pugē wā (makre Burkīna Faso). Rūndā-rūndā, söngdbā fāa rikda neng a yembre, « rusk Prī kotō » wā zīnigr pugē. Sēn paamd AFD zīnigrā pugē yaa neb (kōsiltā rāmba) sēn tumd bi sēn zoe n tum tu loog BM wā yīnga. Ned fāa sēn get lamdā tuumdā pugē yaa toor nr a to. Sor a to kae tu pa Afirik lam-koaadbā sēn get āndūni wā raag toto wā ye. Būmb ning sēn welgd-bā pa b yalē wā ye, yaa b sēn zār ne taabā, la tuumd ning sēn maand tēng fāa pugē wā wōnda taab wusgo. Woto pugē, kēes-m-meng soayā bi yuumā sōor bal n tekd lamdā raag koaadbā nengē zīnigr pugē.

Söngdb a taabā pugda AFD ne BM, sā n yaa ne söngrā wεengē. UE wā pa sergd a söngrā sor pugē sēn yī zısg n yug yuumā sēn loogā pugē. A kell n pa n zīi sard ning zug a sēn dik OMC (Organisation Mondiale du Commerce) tikrā lamdā zugā.

SNV wā ne Olānd tumd-n-taarā sulli (koperasō nedεrländεzā) wata ne söngr sēn pa bilf lam-koaadbā yīnga. Lam-koaadbā sēn tar zu-looesā lamdā tuumdā sigb pugēne lamdā raagā luusā lagem n namsd-b lame.

Lamdā tikri - Indjodé, Guider soogo
(Kameruun wíndg sēn lutē nug rtg nengā)

Tēngā sull sēn get lamdā raab yell a toore Indjodé, Guider soogo
(Kameruun wíndg sēn lutē nug rtg nengā)

Lamdã raag zĩnigr soay wilgr la b gesgo

1. Mali lamdã tuumde

A. Wilgri

Zems taab n dɩk sor tikr sɛn maan yuumd 2005 yuum-vɛkr kiuugã CMDT ne Mali lam-koaadbã suk da baoodame n na n zĩnig lamdã raaga. Raagã zĩnigrã sor sɛn yaa BM n wa ne-a wã da zĩniga ligdã bak a yi sɛn yaa ligd-tuusdgã (prix de base) ne ligd-kuudgã (revenu final). Zĩnigrã sorã da rella zĩig a yiiã.

Ligd-tuusdgã kõtame ti budbã nan pa ta ye. A sɛn wat n pa kus tao yaa tuul-nif kiuugã rasem 30 soabã yuumd fãa. A tog n zĩnda W.32 ne W.35 suka.

Ligd-kuudgã yaa ligd sɛn tõe n mi n wa paas lam-koaadã ti boond naoor wusg ti ligd-roaglga (ristourne). A kōta yuumd sɛn pugdã sig-noy ne sigr kiuugã suka. Ligd kãng yaa ligd sɛn dogl ligd-tuusdgã zug lam-koaadã sɛn wa n deeg lamdã sɛn koosã poore. Ligd-kuudgã koaadã sɛn na n deegã (RFP) geenda wa sɛn pugdã :

$$\text{RFP} = A \times [[\text{ICWAF-FOB} - (1-Y) \times Z] \times \text{RDFi} + \text{PVGr} \times \text{RDGr} \times \text{PCOGr}]$$

Wall :

A : Lamdã ligd sɛn tog n yi koaadã puure

ICWAF-FOB : Luɛɛpul magbã sɛn geend FOB magbã zug tuul-nif kiuugã, n geend ne CFA ligdã

1-Y : Lamdã puur sɛn koos tɛngã pugẽ (%)

Z : FOB pugẽ ligd bĩngr yaoodo

RDFi : Lamdã sɛn gursi

RDGr : Lamdã sɛn wome

PVGr : Lamdã raag sɛn zĩnigi, ne FCFA ligdã

PCOGr : Lamdã sɛn koose

RFPGr : Ligd sɛn pul ligd-tuusdgã ; sɛn pulã yaa k o a a d b ã la b kōta, a puta woto :

Puur a ye n wat n paas ligd-tuusdgā. A kita yuumd sēn pugdā sigr sēn wat sēoog kiuugā.

Puur a to ningda fō-de-sutyē wā pug lamdā sã n wa koos n sa.

Sēn paasde, segdame tu b wilg tu sull ning sēn tog n zīnig lamdā raag zug koadbā nengē wā nebā yita sull bāmbā pugē :

- Leta wā : ministēr nins sēn get : lamd laogā ne nafrā yelle, koobā yelle, lozīnd dāmbā ne leebgā yelle ;
- Lam-koadbā sāntika (syndicat) wā ;
- CMDT ne OHVN ;
- Géocoton.

Sull kāngā taoor soab yaa laogā ne nafrā baoob ministērā sēn tum a soabā. Sor a woto zīnigr sēn wa ne zīg pugē yu lam-koadbā naong kēeng pugē kēesgo, tu b nafrā fāa lu, n wa ne koobā woogre. Sorā sēn zīnigā sēn baas yuumd 2007/2008 soab sigrā, koadbā modga leta wā t'a lebg n duus lamdā ligd n kēng W.40/kg yuumd 2008/2009 sigrā yīnga.

B. Gesgo

Sor paalgā zīnigr yuum a tāab poore (2005, 2006, 2007), b mikame t'a pa yāk neng ye ne yeI a taaba.

Woto, b sēn maag b meng n ges sorā neer kitame tu b yā a sēn sōmb zīg ne a sēn komsē.

Sorā sēn sōmbē la woto :

- B wilgda lamdā raag pīnd-pīnd tu budbā nan pa ta ye.
- B kēesa koadbā wusg sull nins sēn yēsd-b lamdā raagā zug kūun pugē.
- B pa lebg n geend ne CMDT sēn kōt ligdā sēn na n tall n tumā zug bal lamdā raag kūunē ye.

Raagā zīnigr sak a yiibā sōngdame tu b mag n zems ne āndūni raagā sēn pa be zī-yeng daar fāa wā.

Sā n yaa ne a sēn koms zīs ninsā, b tōe wilga woto :

- Lidg-tuusdgā pa būmb sēn gād vēeneg n pa tōe n serg ye, tu b tōe n wa sik-a-la koosgā wakato ;

- B sēn tar magb ning n geendē wā pa paasd Mali lamdā sēn gursā nafr ye, bal b yaool n zaeed-a-la āndūni wā raagā zugu ;
- Leta wā neb sēn waoog n yud sullā pug kitdame ti b mi n kē yeɫ a taab sēn pa tūud ne lamdā raag zīnigr ye.

2. Bene lamdā tuumde

A. Wilgri

Lamdā raag zīnigrā sor b sēn tūud a soab Bene ründā-ründā wā dıkr tūu ne zemsg no-yeng maaneg pugē yuumd 2002 wā pugē n zīnig-a tik a t̄aab zugu :

Raag koadbā nengē sēn pa sergd sēn wilgd budbā tēngre

Ligd kāng b sēn boond ti ligd-tuusdgā yaa yēs g koadbā ne lam-gursdbā suk n yākd a zugu n kō. A zīnigrā geta ligdā koadbā sēn baood a soabā (rat n yeel ti ligd sēn zemsd ne koadbā bōn-dats wala nasaar birgā ne teed a taaba) ne āndūni wā zug raagā sēn dıkd n mak taab n bao sukā n yāke.

Ligd sēn kōt n zemsd ne koadā bōn-datse

Ligd kāng geenda woto :

$$PCP = [MO + (N1 \times Pe) + (N2 \times Pi)] / Rc$$

Wall :

Mo : Nugā tuumd ne tuum a taabā yaoodo, nasaar birgā toor sēn ka be ;

Pe : Nasaar birgā kg sēn koosd samdā zugu ;

Pi : Tumā kg sēn koosd samdā zugu ;

Re : Lamdā sēn wom toto ;

N1 : Nasaar birgā sēn tog n ning toto ;

N2 : Tumā sēn tog n puus toto

1. Ligdā sēn get raagā āndūni raag zug n kōtē

Ligd kāng zug kūun geta lamdā sēn daad toto āndūni wā raagā zug n geend woto :

$$PTM = (Pfob - Crhcg + Mge) \times Ref \times (1 - Me)$$

Wall :

Pfob : Āndūni wā lamdā kg raag sēn geend ne FOB magbā ; beoog fāa geelg ne Lɪvɛɾpul sēn magd Afirik lamdā yīngā ;

Crhg : Lam-gursdbā ne lamdā tuum a taabā ligd sēn naag taaba ;

Mgc : Yōod sēn tōe n dogl tek lamdā raagā zugu :

Ref : Lamdā sēn gursā sēn paam sigr sēn loogā pugē ;

Me : lam-gursdbā sēn tōe n dogl yōodā tɛka.

2. Ligd-kuudgā sēn siging koosgā sungrē

Ligd kāngā geelg tūuda ne āndūni wā raagā zug sēn magd toto wā. A geend ne Afirik magbā Lɪvɛɾpul sēn maan toto wā, ne ligdā tekr sēn maand toto tuulg kiuugā tɛk n ti tāag bōn-bwung kiuugā. A tōe n wilga neng sags a tã :

- Raagā sã n yud lamdā ligd-raadmāligd-bēgendmā pugē, ti ligdā sēn be wā tall n yao koadbā ;
- Lamdā raag sã n zems ne ligd ning sēn sigl ti b pa tōe n le sig a soab tēngrā, koadbā na n deega b ligd-raadgā ;
- Ligdā raag sã n pa tat ligd ning sēn sigl ti b le pa tōe n sig a soab tēngrā, koadbā na n deega ligd ning b sēn pa tōe n sig a soab tēngrā, ti fō-de-sutyē wā lok sēn paoogdā.

3. Lamdā raab ligd-bēgendem

Neng tekr dāmbā sēn maan lamdā tuumdā pug poore, b zīniga so-tūuds sēn na yul n sōnge. Rē ktame ti b tōog n zīnig sōngr kees sēn boond ti « fō-de-stabilizasō ». Ligd sēn da be kees kāng pugē yuumd 1999 soabā da yaa milyaar 10. Yuumd 1997/1998 ne 1998/2000 sigrā, b yiisā keesē wā milyaar 4,120 n kō SONAPRA. Ligd kāng sēn kɪs n da tēed lebsgā, a ket n be sor zug n nan pa lebs ye. B sēn pa rɪkd so-tūudsā sēn gānegā waa ne keesā luuse, ti ligdā fāa zuki.

B. Gesgo

Bene lamdā sorā woto zīnigr sēn tar pāngā, yaa ti lamdā fāa tumdbā fāa maana noor a ye sorā zīnigr pugē pipi. Rē poore a zīniga yēsg zīng tumdbā yīnga. Sēn baasde, a yākame n na n wilgd koadbā lamdā raag ligd ning zug sēn pa tog n serg n sigi, ti budbā ket n zāra, sēn na n yul n sōng koadbā ti b bāng neer la b yaool n yāk n na n ko bɪ b pa na n ko lamdā.

La ne rē pugē a tara pān-komslem kasengsēn yaa fō-de-sutyē wā kaalem.

3. Burkīna Faso lamdā tumde

A. Wilgri

Lamdā raagā zīnigr paalgā sor Burkīna Faso sēn dīk yuumd 2008 tuul-nif kiuugā tēngrā yita zemsg sēn maan lamdā tumdb ne taab suk yuumd 1999 soabā, tī b lebg n ges n manes-a n paas yuumd 2001 soabā pugē. b sēn lebg n manes-a wā yaa lamdā sosete paal a yīibā (Faso Coton ne Socoma) sēn nan dogā yīinga. A zīnigrā tika nens a yīib zugu :

Ligd zug sēn pa tōe n serg n sig tēngr sēn sigl W. 35. Raagā zīnigdb magame tī ligd kāng yaa sēn tōe n kō koaadbā ligd ning sēn du yīngr n ta a tēka, b sā n get āndūni wā raag ligd ning sēn sig hal tēngr wusgā yuum pisi sēn loogā magb pugē.

Raagā ligd-roaglga (PAC). Yē yaa yōod ning koaadbā ne lamdā sosete rāmbā sēn paamdā sēn puī n zems taaba. A geelgā maanda woto :

PAC = (MàP x 50%) lamdā sēn wobā Tond dāmb sōore

MàP = (PVFOB - 685) x lamdā sēn gursā

Wall :

PAC : Raagā ligd-roaglga

MàP : Yōod sēn segd n puī

PVFOB : Ligdā sēn paam sigrā pugē

Yuumd 2006 soabā pugē, lamdā tumdbā buud toor-toorā tigma taab n zīnig Burkīna Faso lamdā tumdb sulli, n pud-a tī AICB (Association Interprofessionnelle de Coton du Burkina). Sullā sēn yaa yēsg la zems taab zīigā sōnga lamdā tumdb toor-toorā tī b mī n zīnd n tags la b bao no-yēng pugē lamdā raag zīnigr sor n yīisi. Yaa woto n wa ne AICB wā zīnigri. A yaa AFD ne a Louis Goreux soay a yīibā sēn fāoog taaba.

B. Gesgo

Lamdā raagā sorā zīnigr Burkīna Faso tika yel-bāmbā zug a wilsī wā weelg pugē, a zāabā pugē ne a sēn kēnd toto wā pugē :

- Koaadbã tũud n dikda noyã la sardã buud fãa sullã pugẽ ;
- Lamdã raagã wilgda budbã tẽngr yuum wusg yĩnga ;
- Sorã sãn zĩnig hal yuumd 1999 soabã pugẽ wã pa gom lamdã ligd sãn na n tall n tumã yell ye, manegrã sãn maan yuumd 2004 soabã yãka zĩig nins sãn gomd lamdã ligdã yell n base, sã n zuug a sãn daad toto wã. B kengda lamdã tumdb raood sãn na yl ti b zẽk tuumdã pãng n wa tõog n wags ne b taaba.

Raagã sãn zĩnigd naoor a yiib pugẽ wã sõngdame ti b tũ ligdã kẽnd (a ruub ne a sigbu) ãndũni wã raag zugu.

La ne zu-nood bãmbã, Burkĩna Faso sãn zĩnig sorã pa kongd wudse b sã n getẽ ti :

- n/n + 1 sigrã sãn kõ n + 1/n +2 sigrã Ligd-roaglgã (sãn boond ti ristourne ne farendã) waa ne võor b sãn pa wumd neere ne ligdã sãn tõe n wa yl bõene, lamdã womb sã n wa yl wusg sigr ning bi a to.
- Sorã vuumã sãn sog wusg ne Sofitex la lamdã sosete rãmb a taabã lamdã koosgã pugẽ wã yĩnga, kitame ti lam-koaadbã pa so b meng zãng sã n yaa ne lamdã gursg lozĩnd dãmbã (Sofitex, Faso Coton ne Socoma) sãn dikd soay ninsã ye.

Yārgā sēn pugdā kumbda koeer-koeer n wilg tēng fāa sēn zīnig a sorā pāng ne a komslem

	Pānga	Komslem
Mali	<ul style="list-style-type: none"> - B manega lam-gursdmā raagā tū zemsd ne tekrā sēn mi n maand āndūni wā raagā zugu, la yaa lamdā raag sēn zīnigd naoor a yīibā pugē n kit tū rē tōe - Ligd-tuusdgā wilgr tū budbā ket n zāra. 	<ul style="list-style-type: none"> - Koaadbā zu-loεεg pāng paasgo. - Lamdā raag pa le tōe n togs budbā tēngr ye, tū b tōe n wa sika ligdā tū sigrā nan pa ta ye (art. 8) - Raag gānegr sēn yaa toor koaadbā yīnga.
Bene	<ul style="list-style-type: none"> - Tumdbā fāa kēesg lamdā ligd zīnigr yēsg pugē. - Ligd zug sēn pa tōe n le sig n paas wilgr tū budbā ket n zāra 	<ul style="list-style-type: none"> - Tumdbā sulls sōor ylengo, n kit tū raagā zīnigr yēsg rit ligd wusgo. - Ligd-bēgendem kaalem. - Lam-koaadbā sēn be yēsgā pug sōor pa kolg tumdb a taabā (lam-gursdbā, birgā putba, lamdā wukdba) ye
Burkina Faso	<ul style="list-style-type: none"> - B kēesa lam-koaadbā toog zāng sardā ne noyā dīkr pusē. - Lamdā raag zīniga yuum wusg yīnga, n wilg tū budbā nan pa kolg ye. - B kengda tumdbā toor-toorā raood tū b zēk b tuumđā pāng n yug pīnda. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yuumd N+1/N+2 sigrā ligd-roaglgā sēn deel n na n kō N/N+1 sigrā, rē wata ne sāmbs ligdā sēn tōe n wa menem lamdā womb sā n wa paasd wusg yuumd ning bī a to. - B lebg n wata lamdā sosete rāmbā tuumā ligdi, n kitd tū lam-koaadbā tukd b nao-kēndrā sēn wat ne yel-pugds wēensā.

Sã n na n ges yĩngr-yĩngri, Afirik tēns nins sēn dut CFA ligdã sēn baood n zĩnig « risk-pri » wã, yaa b wilg tt zemsg n tog n zĩnd koaadbã ne ãndũni wã raagã. Woto wã, b sēn baood tt AFD sorã sēn bakd bilf tēng fãa ne a to wã yaa vēeneg zĩ-kãnga. **Sorã tog n gãda ligdã zĩ-yeng wa a sēn tõe tɛka, la a tũud a kēndã ãndũni wã raag zugu ; b sã n zoe n yãame tt ligdã sigame, sor sēn welg toor na n waa ne sor sēn pa tõe n tũ la a wa ne zu-loees n paasdẽ.**

Yaaesg woto yaa sēn segde, tt yaa ãndũni wã raagã n kõt koaadbã **b lamdã ligd zugu, Sahara wã tēngr** (Wĩndg sēn luttẽ nug goabg nengã) leta rãmbã sã n pa tõe n yãk sor n kogl b koaadbã. Mali lamdã tuumd yaa makr meng sēn yaa vēenega b sã n data, tt b sã n pa ges wok ligd ning sēn na n tall n ko wã yelle, Afirik lamdã tuumd na n wa menemame.

Segdame yes tt b ges tumdbã toor-toorã (lam-koaadbã, sosete rãmbã, birgã putba, lamdã wukdba, leta wã) ligd sēn put toto wã, tt tũ ne zemsgo. Sēn yude, tuum nins sēn maand lamdã na kēn taoorã pa kõt koaadbã ligd ning sēn segd ne-bã fãa ye, n leb n wat ne sãmb n kõt lam-gursdbã.

Sēn baasde, vēenem ka be kibayã kũun pugẽ sã n yaa ne tekrã soayã sēn zĩnig n tumd rũndã-rũndã wã ye. Rẽ yaa koaadbã sullã tuumã minim sēn pa zãag zĩigã, lamdã yell ãndũni wã raag zug sēn yaool n tar kengr n debdã pugẽ. Lam-gursdbã tara b puur me, bala yl la b tōog n bãng lamdã sosete rãmb sēn tar ligd ning n tumdẽ wãa yaa toog wusgo. Sēn paasde, Afirik goofneermã rãmbã rıka lamdã tt leb bãmb « nag-pēedga » sēn kēesd bãmb mensã yōod n yud a sēn nafd lamdã tuumdã. B talla lamdã ligd naoor wusg n yao goofneerma tuum-tumdbã (fõksoneer). Kutame t'a pa sōng lam-koaadbã tt b yēeg n yi naongã pug ye, wala Sıkaso⁷ sēn kood lamdã wusg n yaool n ket n be poorẽ sã n yaa ne taoorã kēnd pugẽ wã.

Lamdã tuumdã neng tekr leb n yaooga a Dagrıs (sēn da boond tt CFDT n leb g Géocoton) t'a maan « kõntra » rãmb sēn pa tar vēenem tt sek ne sosete rãmb wala COPACO, ne lam-wiıdb yes wala a Reinhard ne b taaba.

Kõntra rãmbã sēn maan woto wã waa ne lamdã nafr sēn kēed neb a taab n bas Afirik lam-koaadbã. Rẽ poore, kõntra rãmb a woto buud

⁷ Tēngã yuur yii wusg lamdã koob pugẽ n yaool n be poorẽ wusg taoorã kēnd pugẽ.

kōta āndūni wā raag neng a to, Afirik lam-koaadbā sēn pa kēed b toor āndūni wā raagā pug yīngā⁸.

B sã n paasd sēn yaa modgr tɪ Afirik lam-koaadbã kē āndūni lamdã raag sēn pa kēnd turg t'a merk tēng (Etazini) ne Inyō eropeyēndã lamdã reeg-a zāng b sibvānsō rāmbã yīngã, wilgda tēnsã lamdã tuumdã tōog sēn yud taabã, n yud a sēn tōe n sōng n yiis lam-koaadbã naongã pugē.

B sēn lebg n tarē tɪ yaa modgr tɪ Afirik lam-koaadbã ko lamdã wusg n paasã, baa sã n segdame me, pa zems tɪ b lud yɛl nins sēn kut tɪ Afirik lamdã tuumdã pa yãkd nengã ye, tɪ d tōe n wilg tumdbã sēn pa tōe n modg n tek nafrã baoob teog nassara wã sēn loog n bas ne-dã t'a lebg tēngã taor kēnd teog ye. Nasaara wã sēn da gēegd ne nafrã baoob teo-kāngã ya Afirik ko lamdã n kō nasaar tēng pōpō, tɪ nafr sã n wa beē me, a nafda Afirik taor dāmbã kēer bal sēn be taorã n fāad tēngã arzckã.

Ründã-ründã, lamdã tumdbã fãa sēn sak n kēes b toog a sor ning sēn zīnig yuumd 2008 tuul-nif kiuug pugē Burkīna Faso tɪ b pud tɪ AICB wã n wōnd togs-n-taar sēn na rɪk n zīnig « prɪ rɪsk » AProCA sēn be tēns toor-toorã pusē.

AICB sēn zīnigã yu a Louis Goreux tuumd pipi yuumd 2006 soabã pugē. wakat kãnga, AFD me waa ne tagsg a to « prɪ rɪsk » wã zug Afirik lamdã tuum yīngã. Sorã zīnigrã tika neng a naase :

- Ligd zug sēn pa tōe n sig n paase, (sēn wilgd pīnd-pīnd tɪ budbã na pa kolg ye, n yao lamdã wukrã wakato), ne b sēn na n bāng lamdã ra-kuudgã ligd-roaglgã ;
- Raagã magbã soaya ;
- Yɛl sã n wa sãam lamdã wom-sōngo ;
- Ligdã yaoob yɪ nana tēnsã pusē.

Koaadbã gesame tɪ sor-kāngã yaa toog ne-ba⁹. Kitame tɪ b zīnig AICB wã yuumd 2008 soab tuul-nif kiuugã, la b maneg kudrã sēn pa pidē wã n loke*, ne AFD wala pipi tumd-n-taag fō-de-lɪsaaazã wɛɛngē. B zīniga AfdL sēn na n zã fō-de-lɪsaaazã.

⁸ Yaa sebr sēn get b sēn tōe n maan tek « rsk-prɪ wã » (sabaab lingdg) zãab wɛɛngē Afirik lamdã tuum pugē. A Kiristof Raviri, a Zã-zak Peske, a Ninkoala Zezel, a Zeraar Ėstiir, ne a Fārensoa Byos n guls yuumd 2006 soabã sɪpaolg kiuugu.

⁹ Yaa yēsg sēn tall ne a mise Yāmbweoogo, sēn yaa « suivie de la filière Cotonnière Libéraliséé » sullã taor soaba.

* AICB/Luwi Goore sebr pugē, yuumd 2006 tuul-nif kiuugu.

- Ligd zug sēn pa tōe n sig n paas zīnigri : ligd kāng zēngda ne pīnd soabā. A magda yuum a nu ligd sēn paas taab n yaool n puɪ n yāk a yembre. A sã n na n geele, b geta yuum a nu raagã (yuum a 2 sēn loogã n paas yuum a 2 sēn watã ne yuumd ning b sēn be a soab pugē wã). A magbã maanda ne A FE sēn magd toto wã n get CFA ligdã sēn tekd toto ne "Euro" la "dolaarã", yuum a nu sēn gom b rãmb yellã¹⁰.
- Ligd-roaglg sēn tōe n kō tuul-nif kiuugã, yōod sã n zīnd lamdã sēn wom sōma bɪ sigrã ligd sēn yɪ sōma yīnga.
- Ligd kees sēn na n sōng koaadbã tɪ b boond tɪ fō-de-ltsaaz. Keesã pidsg la pipi zu-loεεgã yōod sã n zīnd lamdã pugē kiuug 12 wã sēn loog tuul-nif kiuugã pipi daarã tēngre.

So-paalgã sēn tuk Burkīna Faso wã kō a meng fō-de-ltsaaz kees, n zīnig AfdL sullã sēn tigim koaadbã sēn be UNPCB ne sosete rãmbã sēn naag taab APROCOB pugē wã. Woto AFD n na n pids keesã yuumd fãa ne nasaar tēng ligdã (Euro) milyō 15, la a ligdã kũun yaa wa pengr sēn kōt goofneerma wã. Yōod sēn na n dogl pa zem bũmb ye, la a tuumdã nan pa sung ye.

¹⁰Burkīna Faso sullã sēn maan zems taab lamdã zãab wεengē tkk 12 soaba.

Tēnsā gilgr sēn wilgi, la saglse

1. Tēnsā gilgr sēn wilgi

A. Mali

B sā n get lamdā tuumd Mali, b neeme ti nebā pa tar saagr kaseng a pugē ye. Lam-koaadbā naongā paasa yuum a tāabā sēn loogā pugē, CMDT pida ne zu-loees ligdā wεengē, goofneerma wā me sēn baood n yiis a toog lamdā tuumdē la a targd wakat fāa wā wata ne sāmbs n kōt Mali lamdā tuumd zugu. Leta wā sēn sung n be ligdā zu-loεεg pugē (wa PMA rāmbā sēn sung n tarē) pa tar tōog n na n teel lamdā tuumd n kaoos ye ; bal a sā n maan rē, a meng na n yika sū-pa-noom nimbuiidā ne tumdb a taabā wusg nengē sēn pugd n baood a teelgo. Woto pugē, sōngdbā (PTF) maodame n na n maan noor a ye, n ges neng a ye b sōngrā pugē sēn na yl n sōng lamdā tuum t'a pōse. Baasgo, moorā pa rat n tū taab AFD ne BM suk yeAzās Frānsεεz de developma wā ratame n zīnig fō-de-lisaazā kees n wa tōog n sōng lam-koaadbā raagā sā n wa pa lebd be, ti Bānk Mondyallā baood ta b bas raagā ti ruud la a sigda, koaadbā n tog n bāng la b tū. Lamdā raag zīnigrā yuum a tā sēn loogā BM maasem yīngā n wa ne lam-koaadbā zu-loeesā b sēn tarā, wala a Nubukpo ne a Keita sēn guls b sebr pugē yuumd 2005 soabā pugē wā, ne a Estur sēn guls yuumd 2007 soab pugē wā. Rē kitame ti b pa leb n naag BM yēsgā sēn nan maand lamdā raag zīnigr paalgā pugē ye.

Sēn paasde, sāmbs sēn da be fō-de-sutyē wā poorē wā yiisame : lam-koaadbā saagdame t'a yaa bāmb n so-a, ti tumdb a taabā (sēn tigim CMDT pugē) rat t'a yl b fāa soolem ti CMDT zā-a. B sā n na n ges fō-de-sutyē wā sēn tog n maan tuum ninsā, sōmbē lame t'a yl b fāa soolem, la a zīnd CMDT nugē, ti bala b sēn datā ya a sog lamdā tuumdā zāng t'a ra ki ye, lamdā tumdbā fāa nafr yīnga, a ra yl koaadbā bal yīng ye.

Sēn le paasde, b sēn yā sōsgā pug gilgrē wā wilgda yel a yi sēn kēnd neng toor-toore lamdā raag zīnigr pugē ; sā n yaa ne Mali lam-koaadbā,

b tog n zīniga raagā ti zemsd ne ligd ning bāmb sēn yiisd a tuumdā pugē wā, ti sōngdbā (PTF) la sēn yude, AFD yet ti yaa āndūni wā raagā sēn kōt ligd ning zugā n tog yao koaadbā lamdā, fō-de-lusaazā n tog n wa pids sēn paoogdā. Rēnd segdame ti b paam sor sēn na n zīnd a yiibā suka, n tōe n tall-b zems-taab sor zugu.

B. Bene

B sēn ne yaa Bene lamdā tuumd nengā tekr hal yuumd 1990 sēnē wā la a sēn tar tuumdb wusg la toor-toorā. Lam-gursdb kēer tigma taab APEB (Association Professionnelle des Egreneurs du Bénin) sullā pugē, ti lam-koaadbā pēdb tigem FUPRO-Bene pugē, ti nasaar birgā putb naag taab n vigl CAGIA.

Nengā tekrā woto wā pa tōog n yidg lamdā tumdbā zu-loeesā ye. Zu-loe-bāmb yaa :

Lamdā ligdā sigb āndūni wā raagā zugu, nasaar birgā ligd rudbo, lamdā womb sigbu, la a taaba.

Bene leta wā me sēn tar ligdā zu-loeεg maodame n na n teel lamdā tuumdā wa a sēn tōe, kaset ya a sēn kis milyaar 6,9 sōngrā sigr sēn loogā pugē, sēn na yil n sōng ti nasaar birgā ligd sig koaadbā yīnga.

D sēn be zīig ning marsā wā ti goofneerma rāmbā yiisd ligdā wusg teedā raab yīngā tēn-zēmbā, yaa vēeneg ti leta wā pa na n tōog n teel Bene lamdā tuumd n kaoos ye. Kitame ti fō-de-sutyē wā zīnigr lebg tlai, sēn na n yil n wa sōng lamdā tuumdā t'a kēng taoore.

Sōngbā (PTF) la sēn yude Olānd āmbasaadā, bānk mondyallā ne azās frānsεεz de developma wā kēesda ligd wusg lamdā tuumd pugē, la b nan pa ne būmb sēn wilgd a nekrā vēeneg ye.

Sēn na n paase, leta wā sēn yiis a toog lamdā tuumē n kō nin-zaalā, waa ne zu-loees n paase, ti d tōe n sōdg :

- Tumdbā kēer (lam-gursdbā kēer n yud) pa reegd noyā lamdā tumdbā sull sēn viglā ye ;
- Lam-koaadbā sull sēn kēer pa zāad ligdā kees rāmb sōma ye, n kut ti gurupma rāmb kēer zāgsd "kōsyō solidεεrā"¹¹ yaoobo, ti lam-koaadbā kēer yi sullā pugē n kēng n ti vigl sull s a taaba ;

¹¹ Koaadb sull sēn zemsd taab n duk sard n na n yao lozīndā nasaar birgā samde. Sull kāng bal yuur n be sebrē, pa a nebā ye. Woto sullā zīnigr tūuda ne bas-m-yam ne taaba.

- Lam-koaabā sulls kēer talla birgā sam n ougl yuum n pa yaood ye, n kit ti pupeen-dāmbā sēn yaoodā bas raodo, ti tēngā neng kēer meng bas lamdā koobo.

C. Burkīna Faso

Wala Afirik tēns a taabā, Burkīna Faso lamā tuumd me tara zu-loees sēn boond tu : lamdā ligd sigbu, lamdā koob sēn pa le paasde, lamdā womb woogre, saagā sēn pa niid ti sekdē yesa, dolaarā ne CFA wā tekr sēn pa a ye daar fāa ye, n paas zu-loees a taaba.

Zu-loe-bāmb kitame ti b maand sāmbs ne lamdā koobo. Yaa woto la lamdā tumdb mak b mogd n tum ti lamdā paam ligdi. Rē pugē, lamdā paama neng tekr sak wusgo : AICB viglu, fō-de-lsaaz zīnigri, goofneerma wā toog yiisg lamdā tuumd pugē, lamdā gursg lozīnd paals viglu, so-paalg zīnigr yuumd 2008 tuul-nif kiuugā.

Sā n yaa ne so-paalgā, AFD sēn maan zemsg ne AICB n zīnigā yaa fō-de-lsaazā kees. AFD n na n pids keesā ne "Euro" milyō 15. Pipi, ligd kāng yaa wa samd sēn peng n pa tar roagld sēn waog ye, sēn paasde, lamdā koosg yōod wat n kē be n paase. Sā n yaa ne fō-de-lsaazā zāabo, a bee AfdL sēn tigim APROCOB ne UNPCB nugē. A zīnigrā gēegda lamdā tuumā fāa tōog n maan tu yī neere.

Sēn paasde, sōngdbā (PTF rāmbā), AFD sēn yī sabaab ti b zīnig fō-de-lsaazā toog sēn yāke, tumdame n na n zā lamdā tuumdā ti yī neere. Woto, Inyō eropeyendā kōo Burkīna Faso "Euro" wā milyō 10 sēn makd goofneerma wā sōngre. La yī la b paam ligdā n deeg kaoosdame.

Sā n yaa ne bānk mondyallā, a yiisa tagsg sēn dat ti ligd ning sēn yiisd lamdā koobā pugē wā wooge, la rē pugē wā, b segd n tuma ne bir-zaalgā (rūm-bīndā, tāmpuurā ne sēn kete), la birg a taab sēn pa nasaar birgā.

Būmb a to Burkīna Faso lamdā tuumd sēn tare, ya a tumdbā wusg sēn sak n na n kē lamdā sēn boond tu Bt wā koobā. Bt wā yaa Monsanto lozīndā n yiisi, ti b na n ko-a Burkīna Faso ha 200 000 sigr sēn watā (2008/2009), n yalg-a n ta ha 400 000 poorē sigr sēn watā.

Burkīna Faso lamdā tuumd wōnda a zīniga sōma n yud Mali ne Bene rēndā, bala a tumdbā fāa zu-loeegā yaa b zīnig tuumd sēn kēnd taoore la a tar pānga, ne ligdā puub sēn maand ne zemsgo. Sēn wilgdi, lamdā raag koaabā nengē rōandā bee tēngr wusgo, sā n na n mak ne a yagsā : a raada W.33 Burkīna Faso, W. 38 Bene, W. 40 Mali.

La ne rē, b sēn sōt Burkīna Faso wa karen-bi-sōngā pa segd n kut ti b yīm ti Burkīna Faso lamdā tumdb yaa būmb a yembr ne b yagsā sēn be Mali ne Bene wā, ti bala b sēn mi ti āndūni wā raag sēn tar sigbā pa sōng b tuumdā taoor kēndā, yaa modgr ti b naag taab n maan no-yeng n duk sard n tume, la yu tao-tao. Yaa rē wεεngē la AProCA geend a na zīnig zemsg sor a sēn be tēns ninsā pugē wā, goam nins fāa sēn tog n kēes lamdā "rusk-prt" wā zugu.

2. Sagls zemsg sor zug sēn na n duk AProCA tēnsā yīnga

Tuumd sēn tōe n maan n tōog n yōk lamdā raagā n yals zī-yeng zīig fāa la daar fāa nan ka be ye. Āndūni raagā zug lamdā raabo, lamdā tuumdā (sosete rāmbā) sēn tar ligd ningā, goofneerma rāmbā tuumd sēn maand lamdā pugē, sōngdbā tōogā, lam-koaadbā sullisā sēn kēes tuumdē wā, b sēn paamd kibayā toto ne b sēn puɪ b tuumā toto wā naag n yaa yel sēn kēed ligdā zīnigr so-kāngā dukr bi a to pugē.

Woto wā, tumdbā tōog wakat ning sēn pa būmb a ye wā, n segd n zems taab b sēn maodā pugē. Sā n pa rē, tags ti sor kāngā a ye bal n sōmb n yud bi sor a to wā n tōe n tall tuumdā t'a kaoosā, tumdbā fāa sā n pa kē-a fāa, d tudgda d menga.

D sā n get Mali sēn kōt kaset ningā, wata ne vēenem : zīnigrā sēn maan yuumd 2005 soabā pa kō būmb ning b sēn da saagdā ye, la rē pa sorā sēn zīnigā n pa sōma a mengē ye, zīnda b sēn kot yel wusg ne koaadbā lamdā tuumd pugē.

Sor ning a Louis Goreux sēn zīnig a soabā sōngame ti Burkīna Faso lamdā tuumd yi koomē ne ligd kāng zugā sā n yaa makr ne Afirik tēnsā kēere.

Tēns a tāabā pugē gilgrā poore, yel kasens a yopoe (07) la b yāt n tōe n kēes "rusk-prt" wā zāab sor zīnigr buud fāa baob tēns a tāabā (Mali, Bene ne Burkīna Faso) pugē :

- 1- Tuumdā ligd (nasaar birgā sēn naagd nebā nug tuumdā yaoodo) zīnigri ;
- 2- Lamdā womb sēn yās zī-yeng n pa kēngd taorā yelle, ne sēn lebq modgr ti b ko lamdā n paasā yelle ;
- 3- Fō-de-sutyē wā ne a sēn tog n kēn toto wā yelle ;

- 4- Lamdã sên daad koadbã nengẽ wã yaood wakat yãkre ;
- 5- Lamdã ligd paasg ãndũni wã raag zug ne zu-bugd sên be CFA wã ne dolaarã tekr pugẽ ;
- 6- Lamdã koob sên kēed bõn-koadu toor-toor wala bõn-bẽlã ne bõn yẽgã buud koob pugẽ n ningd lamdã taoore. Kitame ti koadaã bao n yãk a sên na n ko a soab n ko wã lebg toogo ;
- 7- Lamdã pugdsã, sên yude gor-biisã tuum pãng paasgo. A yaa zu-loeeg sên kēed lamdã tuumd sên kēesd yõod ningã puu n zems tumdbã toor-toorã ne taab suka.

Yel bãmbã n tog n sog so-paalgã t'a wa ne zemsg la a keng tumdbã raod ti kēes b menga, n dukd tumdbã fãa zu-loeesã n gil zĩ-yeng Afirik lamdã tuumd taor kēnd sên na n kaoos yĩnga.

B sã n get AICB sorã sên zĩnig ne a sên kēnd toto wã sên wõnd a sãoame wã tõe n yu sor buudã fãa zĩnigr tika. La segdame ti b ning kogse n gidge, wala lamdã koobã ligdã, ti wakat fãa bi b gũusd welgr sên tõe n wa zĩnd ligd ning sên yaood koadbã ne ligd ning sên yiisd n koodã suk pipi, sên pugde, n keng koadbã raod ti b paas b koobã pãng ne a sõmblem.

Sor buud fãa sên dat n yu zemsg bũmb ratame ti b wilg lamdã sosete rãmbã tuumã fãa ligd ne sard buudã fãa sên maan lam-gursdbã ne lam-wĩidbã suka.

Vēenem tuumd a woto na n sõngame ti b maan no-yeng sên kaoosde lamdã tumdbã ne taab suk "risk pri" wã wẽengẽ, rēnd wat n yu tuumdã puub tumdbã suka, sên na n yu ti lamdã tuumdã kaoos AProCA sên be tēns ninsã pugẽ.

BAASGO

Tuumdā sēn wa n maand sebrā gulsg pugē wā, d yāame ti Mali ne Bene bee zu-loe-kaseng pugē. Lamdā raagā koadbā nengē sēn pa waoogā kitame ti lam-koadbā wusg bas tuumdā n na n bao tuum a taaba. Woto me, samā sēn tigim yuum wusg n pa yao CMDT sēn yaa Mali lamdā sosete yeng balā paasa a komsgā. Goofneerma sēn sung n dat n yiis a toog lamdā tuumdē la a pa yitā wa n tōogā yuumd 2008 soabā sa-sik kiuugā. B sā n get leta wā sēn yiis a toogā toto wā, ned ba a ye pa tōe n bāng n wilg sēn wat beoog ti yi vēeneg ye. La d sēn ne sēn be Mali wā, lamdā tuumdā yikr gesg ne saagr yaa toogo.

Bene lamdā tuumd sēn yi goofneerma wā nugē hal yuumd 1990 soabā tēka, a paama tekr dāmb wusg a tuumdā pugē. Rēndā wilgda ne a tumdbā wusg la toor-toor (lam-gursdba, lam-koadbā, birgā putba, lamdā wukdba) kōom. Tumdbā la toor-toorā tumd-n-taarā ne taab pa sōng ti b paam lamdā tuumdā zāab sōng ye. Zabā ne kus-taabā sēn pugl a nengā tekrā koms-a-la wusgo. Ne leta wā sēn wilg vēeneg a yam sēn dat lamdā tuumdā pān-paalg siglgā, zīng sēn wilgd sōma la vēeneg ned fāa ne a zīng la a tuumd n yaa Bene lamdā tuumd zu-loεεga.

Burkīna Faso lamdā tuumd pa wōnd Mali ne Bene rēndā ye. A zīnigrā buud kitame t'a tōe n kaoose. A sēn duk a nengā tekr sardā n tōogā poore, so-paalg lamdā tumdbā sēn zīnigā sakda deegre sā n yaa ne a sēn gēegdā ne a nao-kēndrā pugē, la a sēn zīnig fō-de-ltsaazā zāab n tar sēn na yeele.

Yel-bēdā a yopoe wā d sēn sōdg ti loogā pa tēk ye ; b yaa makr bal lamdā raag zīnigr buud fāa sēn tog n dīke, ba b sā n tōe n wa sām tuumd ning yelle. Yell fāa tōe n sōnga a wōnegā t'a wa ne yōod tumdbā fāa yīnga.

Ne d sēn guls sebrā lamdā tuumd zugā, Enda Diapol ne AProCA saagda b na lebg n wa ne tagsg la yēsug lamdā raagā zīnigr gomdā zugu, ti sēn na n wa paas rē bi yidg Afirik lamdā tuum sēn tar zu-loe-bēd rūndā-rūndā wā.

Sɛb sɛn yiis lamdã toumd zugu

- ADA Consultants Bénin « Projet d'appui à la Réforme de la Filière Coton (PARFC) : Mission de facilitation pour la création et la mise en œuvre d'un fonds de développement de la filière coton », (Décembre 2006).
- AFD Bamako de synthèse sur la situation de la filière coton au Mali », (Septembre 2007).
- APROCOB et UNPCB : « Accord interprofessionnel amendé régissant le fonctionnement de la filière coton au Burkina », Avril (2008).
- Banque mondiale et Ministère Français des Affaires étrangères : « Réformes des filières cotonnières en Afrique Subsaharienne », (Juillet 2003).
- Coopération Technique Allemande (GTZ) et Gouvernement du Bénin : « Compétitivité et durabilité de cinq systèmes culturaux cotonniers dans le cadre de la filière », Juillet 2005.
- ESTUR G., « Evaluation du protocole d'accord Etat-CMDT-Producteurs sur le mécanisme de détermination du prix d'achat de coton graine », Novembre 2007.
- Goreux L. , : « Prix Plancher et Fonds de lissage », Association Interprofessionnelle du Coton du Burkina Faso, Avril 2006.
- HORUS Entreprises : « Etude du mécanisme de stabilisation et de soutien des prix du coton graine », (Avril 2006).
- NUBUKPO K., KEITA M.S. (2005) « L'impact sur l'économie malienne du nouveau mécanisme de fixation du prix du coton graine », Rapport d'étude commandité par OXFAM International, Bamako, Août 2005, 42P.
- RAVRY J., PESQUET JJ. , GERGELEY N., ESTUR G., BIOCHE F. : « Etude de faisabilité d'un programme de gestion du risque prix pour les filières cotonnières d'Afrique de l'Ouest et du Centre », Août 2006, 68P.

Lamdã wukre -
Indjodé, Guider soogo (Kameruun wĩndg sēn luttē nug ritg nengã)

Paasgo

Paasgo 1 : Neb b sēn seg gilgrā pugē

Yuur ne Sondre	Tuumde	Sulli
MALI		
Zā Fārensoa KAVANA Manda Sadyo KEYTA	Taoor soab pugdga « Pôle rural » yell geta	AFD
Mamadu WATARA	Sekertεεr-pεermana	AProCA
Olivye DIIRā		Banque Mondiale
Musa Alasan GYALLO Siidi Modbo DYOP	Perzidā-dirεgtεεr zenerall PDZ wā Kōnseye	BNDA
Benaar ZAKĒ Mamadu TUURE Zā Dosay GYAARA	Taoor soaba Taoor soabā Kōnseye pugdga Koobā yell gesg taoor soaba	CMDT
Amadou SAMAKE Yusuf Syaka KONE	Lamdā tuum yell zīnigr taoor soaba Baood kasenga	IER
Adama KULBALI	Ministrā pipi tumd-n-taaga	koobā Ministεεr
M'Fayanama KONE Tyema KULBALI Alfa Seydu MAYGA Yaya KULBALI Ali KŌNTAO	Sor soaba Tuum-mitba	MRSC
Didye VĒRS	Kōnseye	UE
Alfa KULBALI Seydu KULBALI Bakary DĀMBELE Soloba Mady KEYTA BREHIMA KULBALI Tiassé KULBALI Drisa TARWORE Nata DYAARA	Perzidā-pugdga Sekertεεr zenerall Kibayā kūn taoor soaba Pipi sekertεεr	UN-SCPC

YUur ne Sondre	Tuumde	Sulli
	BENIN	
Max VALSTAR		Oländ ãmbasaade
Asamou A. FAHALA	Sekertæer-përmana	ACA
Bartelmi M.GAYÕ Zustê YIDEWOU	Sekertæer-përmana Tuumã kën-sõng geta kõnseye Teknik	AIC
Ferderik GIYOOM Gaytã KËN	Sorã yiib yell geta	AFD
Benaar T. ADIKPETO Birno Rooze LOKOSU	Tuumã zñingd la a puita Tuumã gilb yell geta	CSRP
Ernestind S. ATANASO Fatmata S. MADUGU Luwiz MENU / SENU	Koosg ne tèn-zëmbã taor soaba Tëngã pug koosg yell geta DCLF	Lozindsã ne leebgã ministæer
Basiir Olatünzi SOUBEROU	Reng n beool la sig-yook yell geta	Nafrã baoob ne laogã ministæer
Ir Sëmplis Davo VODUS	Tuumã kën-sõng geta	OBEPAB
Hãas (J.W) MEENINK Mamadu SÃNFO	Kõnseye taor këndã yinga Nafrã la taor këndã Kõnseye	SNV
Gergoaar Komlã HÛNYIBO	Tuumã kën-sõng geta	IFDC
Adiryë Nahama DELIDJI	Tuumã fãa tappr soaba	ONS
Joselin Nahama NENEYIDINI Rene TOGBE	Koosgã taor soaba Odit ne zãabã pug n ges taor soaba	SONAPRA
Leepoll LOKOSU Tibirn KUTÕ	Zu-raoog soaba Sekertæer-përmana	FUPRO

YUur ne Sondre	TUumde	Sulli
BURKĪNA FASO		
Patiriis TĀRĀNSĀ Melani KANE	Zu-raoogo Tĕn-kĕremsĀ yiib yell gĕta	AFD
Ibrahim NEBYE Kofi NUUVE	KoobĀ tuum-mita KoobĀ nafr baooB taoor soaba	BĀnk Mondyall
Ema OMEER Gaspaar VOYĀ Deeni SĀNFO		INERA
Mark LENA&ER	TuumdĀ kĕn-sōng zĀada	Faso Coton
Wilfrild YĀBWEOOGO	"Suivi de la Filière Coton Libéralisée" wĀ taoor soaba	Leebg la rog-m-mikĀ minist&er
Stefan MEERT	VlumĀ zĭig ne putĀ yĭ sōma taoor soaba	UE
ZĀ-rene KIIZŌ	VlumĀ zĭig ne putĀ yĭ sōma taoor soaba pipi tumd-n-taaga	UEMOA
FĀrĀnsoa TARWORE Ibrahim SANO	Zu-raoog soaba TuumĀ kĕn-sōng gĕta	UNPCB
Zors YĀBWEOOGO	LamdĀ koob taoor kĕnd taoor soaba	SOFITEX

Paasg a 2 soaba : lamdã raag lam-koaadbã nengẽ ne fõ-de-ltsaazã zĩnigr tẽng fãa pugẽ : AICB sãn zĩnig soay ninsã

Ltsaazã sor zĩnigr ne a yagbo

D sãn zoe n yã la d ges n wtd raagã soay zĩnigr soayã sãn loogã kẽnd tẽns toor-toorã pugẽ, yood ning sãn tog n puı n kã lam-koaadbã ne lamdã sosete rãmba (SC) pa tõe n yi sc rãmbã ligdã pugẽ ye, ti bala lamdã tuumd sã n kẽ nin-zaalsã nugẽ, b tõe n wẽn-a-la wala b sãn magde, la manesem a woto buud pa kengd raood ti b tum wusg ye. Rẽnd sãn tar n magd raagã ligd ne ligdã sãn yiisd tog n zĩniga noy bu seb sãn yit kɛɛng, sãn yit ned sãn pa tar puur yoodã pugẽ ;

Lamdã raag lam-koaadbã nengẽ sãn kus ti sigrã ket n zãrã tog n zĩniga ne a ligdã magb sãn maand tẽnsã ne taab sukã ãndũni wã raagã zugu, n tũud magb sãn tõe n pug n ges n bãng a sã n yaa tũrga, n pa tõe n wẽn bu b zãmbẽ, sãn naagd ltsaazã sãn tõe n maan bũmb ningã ne ãndũni wã raag sãn zĩnigd a soabã. Rẽ tog n sigla ligd zug sãn kus ne tags woko, sãn na n yul ti raagã sãn tõe n wa sig vugr balã ra wa yu lingr lamdã koosg sasa ye. A togame pipi n sõng ti b zẽk raagã ligd koaadbã nengẽ wusgo, la a ra wa lub lamdã sosete rãmbã me ye. Rẽ wɛɛngẽ, Burkĩna Faso sãn duk naoor ningã n yaood naoor a yiiibã n wõnd a sõmblem n yude (ligd-tuusdg sãn wilgd sigrã tẽngre la yao lamdã wukr sasa, ne ligd-roaglg b sãn wat n bãng sigrã sãn yı a soaba).

Raagã koaadbã nengẽ geenda ne FOB magbã, rat n yeel ti FOB sãn puıt ligdã toto koaadbã ne lamdã sosete rãmbã sukã tog n zĩniga sor sãn tũud ne nafrã taglem la ne zemsgo.

Fõ-de-ltsaazã tog n wa sõnga lamdã sosete rãmbã (SC) b sã n wa mik ti raagã zug lamdã koosg wakat pa tat ligd ning b sãn zĩnig ti sigrã nan pa kẽ wã, sãn na n yul n lok luus sãn tõe n wa zĩnd koosgã pugẽ. Sãn na yul ti sorã sãn zĩnigã kẽn sõma, segdame ti yı ned kɛɛng n zãad fõ-de-ltsaazã keesã. Rẽ poore, sorã tog n zĩniga ne magb teed a taab n geend ne buk sãn tõe n wa luı tumd fãa zugu.

Tik nins sēn pugdā ratame n wegs la a vēneg n paas b sēn gom tū loogā zugu.

Magbā nao-kēndre

Geelā maanda neng a yi

Raagā lam-koaadbā nengē sēn kūs tū sigrā nan pa sungā tog n zīniga ligdā magb sēn maand tēnsā ne taab suk āndūni wā raagā zugu, n tūud magb sēn tōe n ges n bāng a sā n yaa sūda, n pa tōe n wēn bī zāambe, sēn naagd lsaazā sēn tōe n maan būmb ningā ne āndūni wā raag sēn zīnigd a soabā. Rē tog n sigla ligd zug sēn kūs ne yam woko, tū b zēk raagā ligd lam-koaadbā nengē wusgo, la a ra wa lub lamdā sosete rāmbā ye. Rē wēngē, Burkīna Faso sēn dīk naoor ning n yaood naoor a yībā la sōma n yūd (ligd-tuwsdg sēn wilgd a zug tū sigrā nan pa sunge, n yaood lamdā wukr wakato, ne ligd-roaglg sēn kōt b sā n wa bāng sigrā sēn yū a soaba). Lamdā raag koaadbā nengē geenda ne FOB magbā, rat n yeel tū FOB sēn put ligdā koaadbā ne lamdā sosete rāmbā sukā tog n zīniga zemsg ne nafrā sēn kēng taoor zugu.

Fō-de-lsaazā tog n sōnga lamdā sosete rāmbā b sā n wa mik tū ragā zug lamdā koosg wakat pa tat ligd ning b sēn zīnig tū sigrā nan pa ta wā (sēn na yū n lok luus sēn tōe n wa zīnd b koosgā pugē). Sēn na yū tū sorā sēn zīnigā (fō-de-lsaazā) zā la a kēn sōma, segdame tū yū ned sēn yit kēng n pa sullā ned n zāad-a. Rē poore, sorā tog n zīniga ne magb teed a taab n geel n ges buk sēn tōe n wa lū tumd zugu.

Tik nins sēn pugdā rat n wegsame la vēneg b sēn gom tū loogā.

B sēn magd būmb ningā geelg nao-kēndre

Geelgā kēnda neng a yi, tū daar ning bī b rīkd sor toor-toore ; pipi a tog n kōo fō-de-lsaazā tōog sūda, tū ligd be a pugē n sek d tuuma ; a leb n tog n zemsa wa a sēn tōe tēk ne raagā ligdā sēn sigl āndūni wā raad zugu.

Pip sorā wilgrā pugē (raport Cordier), raagā geelg maanda ne pipi yuum a tāab sēn loogā ligd-zīnigdgā (ne CFA wā ligdi) n paas b magd yuumd $n/n+1$ n pa wilg a sēn yaa yuumd ning ye. Tuumdā seglgā ratame tū b vēneg tagsg sēn pugdā.

Wōnda Cotton Cotlook A Forward magbā la sōma b sēn sagende, n yūd ICAC ne BM (bānk mondyall) sēn wilgd sor ningā. Yaoolem sorā

waa ne yaagr wusg ligd-gæendgã ne yood ning b sën paam yuum a wae wã sën loogã pugë (1997/1998 n debd 2005/2006 soabã)

Yuumd-yuumd fãa lisaazã ligd sën yaa vëeneg kënda -15% ne +9% suk yuumd fãa, ti geelgã sebr zug kënd -28% ne+33% suka. La ne rë fãa welgr sën be ligd-zïnidgdã ne ligd-kuudgã paodame (0,40), bala ligd-zïnidgdã pa tol n serg n bas ligd-kuudgã sã n pa vugr yuum a nii fãa pugë.

Lisaazã sën geel ne yuumã sën loogã rënd zemsdame n são. Welgr sën be ligd sën zïnigã ne b sën geend ligd ningã sigame n wa -11% ne +27% suka, ti fãa sën pu n zems taabã makd +9%. Makr sën tõe n zïnd ligd-kuudsã ne lig-geendsã suk yaa sõma n yud (0,62) ti bala b tũume n du naoor a 4 a 8 zugu. Lisaazã sikda ligdã sën sigd la ruudã n zemsd -10% ne+3% suka.

D maka d lebg n ges n geel yuum a wae sigã sën loogã (1997/98 n tãag 2005/2006) lisaazã sën tõege, n mag ne tudgr sën tõe n wa zïnd ligd-kuudgã sën mag tuul-nif kiuugã sngre¹ ne ligd-gæelgã sën mag tuulg kiuugã yuumd n+1, ne nao-këndt a tã

- B sã n magd ne ICAC gæelã sigr fãa, yuum a nu wã (sigr n-2/n-1 n ti tãag n+2/n+1) ;
- Yuum a yopoe sën naag taaba (n-3/n-2 n tãag n+3/n+2) ne ICAC magbã sigr fãa ;
- Yuum a tãa sën naag taabã (sigr n-2/n n tãag n/n+1) na A forward magbã sën wilgd koosg sën deng n maan n/n+1wã pugë ligd sën na n wa zïnig poorë yïnga ;
- Yuumd bal woto (sigr n-1/n ne n/n+1) ne A forward magbo ;
- Magb sigr (n/n+1) sën wat yïng ne A forward magbo.

¹ D sën pa tōog n bāng FMI sën tekd ligdã toto wã yïnga, d talla tekrã sën wund maangã tuul-nif kiuugã sngr sasa wã. Ligd sën wat n be FOB ne CFR bɪ CAF sukã d sē magd ne dolaar ligdã (4,5 cents Liivr fãa wã) geelame n zemsd ne tekrã sën maand sasa kãngã wã.

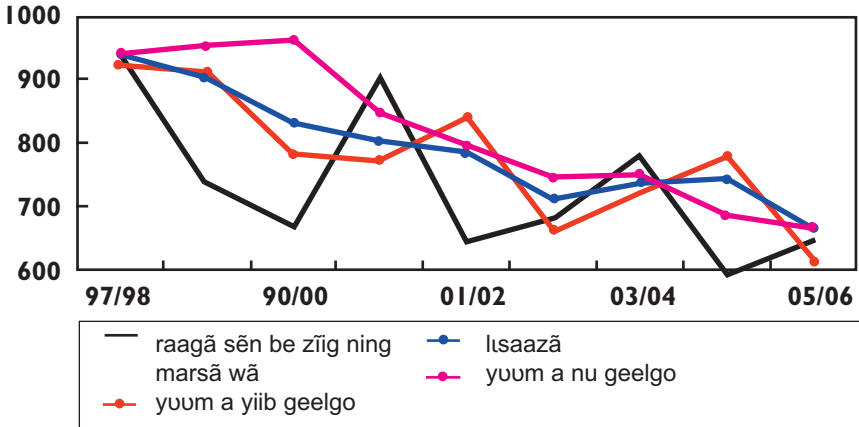
Rē fāa kōta yārgā sēn pugdā :

B sēn baood sōmblem ninsi	Ltsaazā tōogo	B sēn yāt b sēn tōe n tū raagā sēn k zndā toto			
Būmb ning zug b sēn tar n geendē Nao-kēndt	Yuumdā ligd sēn duud la sigd τεκα ²	Ligd-tik ne ligd-zīnigdga	Welgr ligd-tik ne ligd-kuudg suka	Magb ligd-tikā ne ligd-kuudgā suka	Lamdā sēn ko sigr sōore, la ligd tikā sēn magd ne ligd-kuudgā
Ltsaazā ne A forward magb	Sōma :-10% n debd +3% bl 13%	-11% n debd +27%	+9%	Sōma (0,62)	Naoor a 4 a 8 zugu
Yuum a nu magb ne ICAC geelgo	Sōma :-12% n debd +1% bl 13%	-6% n debd +44%	+12%	Sakdame (0,55)	Naoor a 3 a 8 zugu
Yuum a yopoe magb ne ICAC geelgo			+12%	Paodame (0,39)	
Yuum a 3 magb ne forward geelgo	Sōmblem pa sek ye : -10% n debd +7% bl 17%	-16% n debd +29%	+8%	Paodame (0,47)	Naoor a 2 a 8 zugu
Yuum a yuib fāa magbo	Pa sōma ye : -21% n debd +9% bl 30%	-14% n debd +34%	+7%	Paodame (0,46)	Naoor a 3 a 8 zugu
Forward	Pa sōma ye : -21% n debd +9% bl 30%	-14% n debd +34%	+9%	Sōma (0,75)	Naoor a 5 a 8 zugu

² Raaga toeeng bee -28% ne +35% sukā sasa kānga.

RAAGĀ GEELGO

CFA/kg FOB

Nao-kēndt wā bāmbā fāa makda b na yt neer wusgo. B sēn geel sigr a wae wā (1997/1998 n tāag 2005/2006) pugē wā ra wōnda a yuda ligd-zīnigdem buudā fāa sēn tōe n mage, sēn wilgd tū b tog n ninga wēlg ligd-zīnigdgā ne ligd-tikā (sēn pa tōe n le serg n sig n paasā) suka.

Sā n yaa ne gesg sōma, d sēn yā wā wilgd-d lame tū lisaazā zīnigr n sāo raagā kēnd pugē³ geelg ne FOB magbā sigr n-3/n-2, n-2/n-1 ne n-1/n⁴, n sungd geelā tuul-nif kiuugā sungrē, n paas lamdā womb sēn wat poorē wā n/n+1 wakat yengā yīnga, ne Cotton Cotlook magbā.

Ligd ning sēn tog n kō lam-koadaā sā n yaa ne FOB magbā :

- B sā n zīnig FOB ligd ning sēn zemsd-a ne raagā⁵, segdame tū b yāk lamdā raag ligd lam-koadaā nengē, rē tū b yāka sosete rāmbā lamdā tuum-bōonegā ligdi. B na n deng n geela ligd kāng n gāneg, n yaool

³ A paamda ne geelg sēn maand woto :

raaga = $(P \cdot n-3/n-2 \times A3 + P \cdot n-2/n-1 \times A2 + P \cdot n-1/n \times A + Pn/n+1)/(1 + A + A2 + A3)$ bti A yaa lisaazā ylenga.

P yaa Cotlook sēn magd raagā toto

⁴ (p 49 ne n-1/n) Sasa ning b sēn magd n na n geel sigrā raagā yaa sungda tuul-nif kiuug N n debd poorē sigrā tuulg kiuug n+1.

⁵ Geelgā wilgr pugē, b magda ligd ning sēn be ligd-tuusdgā ne ligd-kuudgā sukā wala lozīnd dāmbā tuumā fāa ligdi, lamdā raab rēnd toog sēn ka be, b sēn wat n yāk lamdā koosgā ligdi, tū b magd yē wala lamdā pugdga.

n ges b sēn tōe n tik lamdā sull-bēdā (SC) sēn wilg b laogā tək n geele. Sēn baasde, b na n gesa FOB ligdā puub lam-koadbā ne lamdā sull-bēdā suk nao-kēndrā.

Sig-sugrā ligd geelgo

Kōnsiltā rāmba (tuum-mitb sēn yit kεεnga) magame tu sā n tik b sēn tar wakat fāa bōn-magds ninsā, b tōe n geel n bānga lozīnd sēn zemse, n tōe n wī lamdā T.21 000, n tar a meng kuurā n tumdē, η pa zār ne mogrā sēn yud km 1 o), rēnd a pa tar ned kεεng sōngr tuumd ligdi. Sā n yaa ne magb ning sēn be marsā wā (2006 soabā teka), ligd kāng kōta lamdā raag wakıy pis-naas la a wae la tāma a naase, naaga 5% wala yel-lingdem sēn wat n beē yīnga). Ligd kāng yaa sōngr ning sēn yaa pakr tu b kō lam-koadbā ; a pa naagd nasaar birgā sēn kēed koobē wā ye, a leb n pa naagd soayā tugbā ne b manesgā ye, ne sosete rāmbā sēn kut puur ning baoobā lamdā zug ne a taoor kēnd yīngā ye. A geta lozīnd jaar woto zāab ligdi, ne lamdā raag ning sēn maand Burkīna Faso rūndā-rūndā wā. Rē me wegsdame wala yārgā sēn pugdā.⁶

⁶ B tu ges yārgā sēn be paasg a 5 soabā.

	Tēngā pug koosgo	Gazoal	Koosg ne tēn- zēmba	Ligdā fāa sēn gili	%
Ligdā yiisg buud toor-toore, lamdā raag toor sēn ka be (CFA/t cf)	77	16	78	171	67%
Ligd zug sēn yiisd tu saamd yaoob pa naage (CFA/kg cf)	53	0	1	55	21%
Samd fāa yaobo (CFA/kg cf)	6	0	24	30	12%
Ligd sēn ning koobā pugē lamdā raab toor sēn yāke (CFA/t.) FOB	136	16	103	255	100%
Sēn yāke : lamdā sēn kēes ligdi (CFA/kg fibre)				19	
Ligd sēn yiis n maan tuum a taaba				236	
Ligd zāng sēn yi n tall n tume, n paas yel-lingdem (5%)				248	

Sā n yaa wala lozīnd sēn tumd ne leta wā sēn kōt kuurā ningā, ligdā sēn yiisd lamdā pug na n sigame n zems wakty 47/kg fāa.

Ligd kāng sēn yiisā makr yaa wa tu lozīndā kēnda zāng fas, tu tēn-zēng ned ka tumd a pugē ye. La ne rē fāa sēn yaa magbā, tōe n yu gomd zug sēn na n zīnd n sōs tumdbā ne taab suk b sullā pugē.

Lamdā sull bedā (SC) sēn wilg ligd b sēn yiisd n tumdē gesgo

Burkīna Faso, lamdā sull bedā pa sakd n kūs ligd ning b sēn yiisd n tumā zug takı ye, b pa le sakd me n tū sor buud fāa sēn gomd rēndā yell me ye. Zu-loe-kāng yaa nengā tekr sēn yiis lamdā tuumd goofneerma wā nugē wā n wa ne rē. Woto pugē wā, nebā sēn yi n gilg tēnsā pa tōog n bāng takı lamdā sosete rāmbā sēn yiisd ligd ning tuumdā pugē bı b ges ligdā sēn tōe n yt toto n woog ye. B sēn ne yaa tu Burkīna Faso

so-paalgā sēn zīnigā, wakly 53 la tāma⁷ a 3 wā yuda ligd-gεεndgā ne wakly a naase (w.4), la a zemsda ne SOFITEX sēn kumb n paam būmb ningā, n leb n zemsd ne tēns a taab me rēnda.

Ligd-tumdg zīnigr yōod ne a sēn tōe n tume

D sēn pa tōe n bāng Burkīna Faso sosete rāmbā ligd-tumdgā sēn beē rūndā-rūndā wā, sor d sēn ges ligd-tumdgā sā n wa tōe n zīnig wilgda zu-loe-bεda :

- Sor a woto b sēn mi n yaa leta wā n dikde. A pa tōe n dik wagsg tuumd pugē ye, bala a kitdame ti ligdā paase, sosete wā pugē yel-rati wā yīnga (tumdbā kiuug ligd yaoodo, rot meebo...) bi teed sēn daad tēn-zēmba (gazoalle, esānse...). La lozīndā zāab sā n yaa sōma, b tōe n wooga ligdā rugb yel-pugdsā kēere. B sā n tum ti yōodā paase, rē tōe n wooga tumdbā kiuugā yaood sēn yiisd ligd ningā. B sā n woog mubillsā ne pugpug rāmbā sōor ne la b kēn-vudā, b tall kuurā wā n tum lozīndā pugē, sōngdame n woog esānsā sēn lebgd toog n debdā raabo. Rēnd pa segd ti b rik teedā ligd paasgo n dogl lozīndā sēn tumd ne ligd ningā pugē ye.

So-kāng tūub me wata ne zu-loεεga. Makre, wala tēng soay sēn pa sōmb baa bilf zug kēnd rata esānsā zembala n wat ne ligd wusg yiisgu. B na n puda rē yīng n woog ligd ning b sēn tog n kō lam-koaadā bi, bi leta wā n tog n maan modgr n paase ? Tēn-yεngā pugē (Burkīna Faso), lamdā sosete rāmbā ligdā yiisg zīnigrā pa a yembr ye, ti b sēn nan vigl-a paalmā tara lampo rāmb sēn tog n yao. B na n puda rē yīng n dogl ligd-kāens b ligdā sēn tall n tumā pugē ? Rē sēn tōe n wa ne yita raagā toor-toor kūun lam-koaadā nengē n tūud b sēn be babg ningā, rē me la b sēn pa ratā.⁸

⁷ A magdame ti lamdā tuumdā yāsa sōma ne FOB sēn wat n daad wakly 137 āndūni wā raag zug, n daad koaadā nengē wakly 35 CFA wā ligd pugē, sēn kōt lam-gursdmā wakly 83 la tāma a 2 kuku fāa : sēn wilgd ti raagā sēn be sugrā yaa wakly 53 la tāma a 3 CFA wā ligd pugē.

⁸ Segdame ti b wilg ti lozīndsā sēn wat n yit goofneerma nugē ti sēn na n deeg-a wā yaood tumdbā b basgā ligdā tōe waa ne sēn pa sōmbe, t'a woogda lamdā sosete rāmbā ligdā. Rēnd b sā n na n yaool n gese, yaa lam-koaadā zug la sēn pa sōmbā sigda..

Teedā zu-loεεg sã n yãk a toogo, ligdã zīnigr sēn tikd teedā ligd zug sēn pa sōmb n yuda a sēn sōmbe. Sēn wōnd yūtē-la neere, yaa b tum n zīnig raag a ye būmbã fãa yīnga. Tēng fãa sēn zīnig a raagã tōe n tong-a-la ne raag ning zug sēn zīnig tid gom a soab yell ti loogã. La segdame ti b get-a wakat fãa n zemsd ne CFA wã ligdã ne petrollã raagã sēn pa kēnd nen-yengã yīnga. B sēn tog n n ges raagã zīnigr pugē yaa tik bāmbã zug :

- Lozīndã zārem ne lamdã sēn tog n kēng mogr ningã noor sēn pē n yud a soabã. Tēnsã ne mogrã zārem sēn pa a yembrã yīnga (Bene ne Sēnengall pēeme n yud Kameruun, Burkīna Faso ne Mali), wuk n kēng mog-kēngē wã ligd sēn yugd taab zemsda wakly a naase.
- Lamdã raag me leb n bee ne tēng fãa pugē daaga. A sēn tar n wōt kaamã Burkīna Faso wã yīnga, a kg fãa raada wakly a tã la tãma, n daad Sēnengall wakly 12, a sēn tar n maand rūmsã rubã yīnga.

Makr FOB sēn put ligdã toto lamdã sosete rāmbã ne koadbã sukã ne ligdã geelg zīnigri.

Ligdã ne FOB magbã sēn tog n kō koad fãa wã wata ne lam-koaadã sēn paamd ligd ningã yōod kaalem, ti wakat kãnga lamdã sosete rāmbã noor bee laado⁹. Lamdã sosete rāmbã yōod ra naan n siga wusgo, b sēn dukd sor ning n put ligdã sã n da pa yãkdē ligd zug (yōod sēn tōe n dogle) toor ti b boond ti "marge". Yōod kãng pedg ningda lusaazã kees pugē, ti sēn kellã rukd n put koadbã ne sosete rāmbã.

Sã n na n ges neng kãng wεεngē, lam-koaadã sēn tog n deeg ligd ning pipi wã geenda woto :

- Raagã koadã nengē = (raag sēn be neng ning āndūni raagã zug – ligd ning sēn zīnigã) x lamdã sēn womã, ne ligd b sēn tōe n wa paas lamdã sēn wat n wob n sa ti b koose. Ligd-roaglgã me tōe n geela woto :
- Ligd-roaglg = (FOB – ligd-zīnigdmã – lusaazã ligdi) x % sēn tog n kō lam-koaadã x lamdã sēn womã.

⁹ Sēn na yul n sōng ti makrã tōoge, b magame n kō geelg fãa ligd-yεnga (sēn yōsgã 50%), raagã zīnigr sor a ye, ligdã sēn be sūgrã geelg yεnga (wakly 53 la tãma a 3); la yōodã sēn na n put toto lam-koaadbã ne lozīnd dāmbã sukã yaa 60% ne 40% Burkīna Faso. Tēns a taabã yaa 50%.

FOB sēn put ligdā toto Burkīna Faso so-paalgā pugē wā tūda neng toor bilfu : a zīnigda ligd zug sēn yaa nen-yēng ne FOB sēn zīnig ligd ningā, tī b tōe n yao lam-koaadā ligd sēn zemse, n leb pidsd lamdā sosete rāmbā ligdi.

Burkīna Faso sēn zīnig so-paalgā ratame tī FOB sā n zīnig ligdā wakīy 137 CFA wā ligd pugē, bī lam-koaadā paam wakīy 35 CFA wā ligd pugē (sēn kōt lam-gursdmā kg fāa wakīy 83 la tāma a yi). Woto basda wakīy 53 la tāma a tā¹⁰ (137 – 83,2) sēn na n pids ligd ning sēn pa kēed ligd-zīnigdmā pugē, n gind raagā lam-koaadā nengē sā n yaa ne FOB puubā 60%. Burkīna Faso so-paalgā naoor dīkr pugē, b paasa tik a to t'a wumbā yaa toog bilfu, tī b yet tī "pa kēed" sore (tunnel de non intervention) : rat n yeelame tī ligd ning sēn zīnig FOB magbā zugā sā n be āndūni raagā ligd 95% ne 101% sukā, b pa yākd sōngrā ligd sēn tog n ning lisaazā keesā pugā ye.

Lam-koaadā yīng ligd-tuusdgdā sēn zems raagā āndūni wā raag zug 95%.

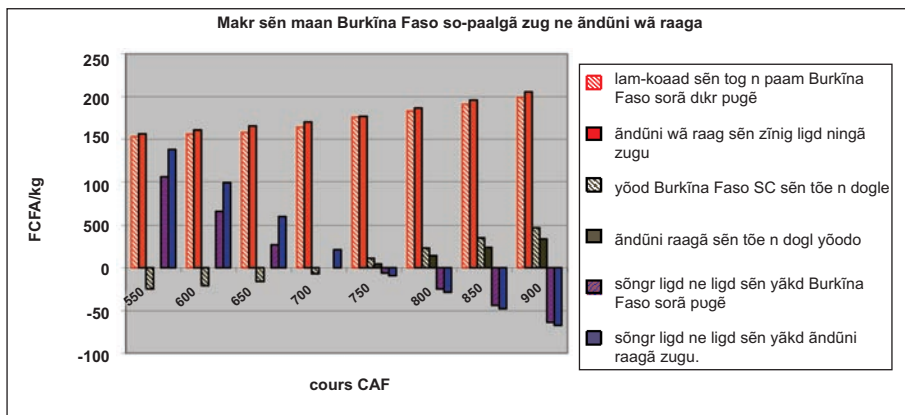
Ligd zug sēn na n ning lisaazā kees pugē, a sā n yaa vuugo, tī b yaool n tar ligd n zuug "pa kēed" sorā.

Kōnsiltā rāmbā zīniga Burkīna Faso sorā makre, n yaool n dīk-a n mak ne ligd ning sēn zīnig āndūni wā raagā zugā. B sēn pamm būmb ningā wilgda wa yārgā zugā.

¹⁰ B tōe n maana kus-taab ligd ning lamdā sosete rāmbā sēn tog n tallā zugu : a tog n ā naaga ligdā fāa sēn kēed a nugē wā n sōd bī, bī a ra naag samā yaool ligd a sēn yiis ligd ning n kēes lamdā raabā pugē wā, sēn na yīl n pids a sēn yiisd n yaood a tumdbā bala.

Makrā sēn wilgdi

CAF	550	600	650	700	750	800	850	900
raagā	640	651	662	673	684	695	706	717
Lam-koaad sēn paamd Burkīna	153	156	158	164	176	183	191	199
Yōod BF SC sēn tar sor n dogendē	-25	-21	-16	-7	11	23	35	47
Sōngr ligdi (+), ligd sēn yākde (-)	106	66	27	0	-6	-25	-44	-64
Ligd āndūni raag sēn ōt koaadā	156	161	165	170	177	186	196	205
Yōod SC sēn tar sor n dogendē	0	0	0	0	5	14	24	34
Sōngr ligdi (+), ligd sēn yākde (-)	138	99	60	21	-9	-29	-48	-68

Burkīna Faso sorā tōeeme tī lamdā sosete paam bōne, CAF magbā pugē ligdā sā n pa tat wakīy 146 la tāma a tā ; la b pa na n bāng bōnā toolem, ligdā sā n zems wakīy 110 tēk ye. Sā n wa yōsgd ligd kāng, lamdā sosete wā tara zu-loεga a sā n pa tar ligd-bīngdem yel-toog sēn wat n ling yīnga. Ligdā sēn zīnigā pugē, yell a woto pa tōe n paam bī ling lamdā sosete wā ye.

Sã n yaa ne Burkĩna Faso so-paalgã dıkr pugẽ, yell a woto pa tõe n ling sosete wã yelã sã n wa pa neẽ ye, bala yoodã paasda wusgo lamdã ligd sã n wa ruuda : wala lamdã sã n wa be wakıy 180 zugu, lamdã sosete wã na maana wakıy a wae la tãma a yi yood kg fãa zugu, la sã n yaa sor a to pugẽ, yoodã na n yu wakıy a 6 la tãma a naas bala.

Burkĩna Faso so-paalgã ratame tı b woog ligdã yãkr fõ-de-lısaazã pugẽ yela sã n wa pa ne sõma, bala sosete wã n tukd böenã (ligdã sãn kongdã) a zugẽ.

Sã yaa gesgo, soay a yıibã këndã yaa neng toor bilfu, la b pa tõe n wa yãk a ye n yeel tı yẽ n são n yud ye. A yembr yãkr bee ne sosete wa sãn na n sak n tuk böen sãn wat n beẽ wã a zugẽ.

Fõ-de-lısaazã zĩnigr ne a sãn tumd toto.

A sãn be a soab maasmẽ.

Sõmbẽ lame tı b rik fõ-de-lısaazã n ning koadbã sull kasengã soolmẽ, bala yẽ ne lamdã raagã zĩnigrã sor pidsda taaba. Lamdã raagã zĩnigr sorã n yaool n yaa lamdã koosgã pipi sor a sãn tog n dtke, n leb n yaa lamdã tumdbã yẽsgã yaõog menga.

Rënd woto wã, fõ-de-lısaazã sãn na n ning koadbã soolmẽ pa sãamd bũmb b sã n sak n na n sıd wilg koadbã a nao-këndrã sõma tı b bång ye. Zı-kãngã, Mali kõta togs-n-taare. Fõ-de-lısaazã zãabã welga ne a zĩnigrã.

Fõ-de-lısaazã zãab soaya.

Sãn na yul tı fõ-de-lısaazã zãab tũ b sãn zĩnig-a bũmb ning yĩngã la b gudg leta wã bı lamdã tumdb kээр men-keesgo, segdame tı b maneg n zĩnig a so-tũudsã tı yı vëenega la b ning-a bãn� sãn zı sõma n tar yu-noog nugẽ. Sãn na yul tı tumdb sãn yit kεeng ra wa yı wusg fõ wã zãab pugẽ, sãn naan n yı neer yaa sãn yaa bãn� yeng n zãad-a n tar tõogã fãa, n tõe n kõ sor ligdã deegr la a bĩngr pugẽ. Fõ wã ligd sã n bĩng bãnķẽ wã, a tõe n dogame n dogl yood xẽn kënd 3% ne 4% sukã yuumd fãa lyemoa (UEMOA) wã soolmã zãng pugẽ. Rẽ poore, bĩngrã me tara a yaood sãn zem yoodã sãn dogendã.

Bãnķã tũusgã tũuda ne wagsg boolgo. Yaa sıd tı boolgã pa tũud ne laloa wã modgr tı b maan ye, bala pa leta wã ligd n ning fõ wã pug ye ; la b sã n dat tı bũmbã fãa yı vëenega, b tõe n boolame tı sãn dat-b n deeg fõ wã n bĩng la b zã wã fã tũ n maan wagsgã. Woto, lamdã tuumd sull fãa tõe n gesa goofneerma wã sãn kõt a raasã toto wã bı raasã sãn kõt tẽnsã ne taab sukã n togs n gãneg nao-këndi.

Wagsgā boolg wεεngē, b sēn dat kōntra ningā sā n yaa kεgeng bilfu, sōmbame ti sullsā reng n bao bānk nins sēn dat-b n deeg fō wā ti b reng n wilg n menga, n tōog n yals b sōorā n yaool n bool wagsgā ne bāmb bala. Rēnd b tōe n saka so-paalgā b sā n manes gōgd kēer n pidsi, la rē pa tekd būmb fō wā zīnigr raabā zug ye.

Geelg ning b sēn dik ti be sēn yetā raagā zīnigr sorā pugē.

Lamdā raag kooadbā nengē sēn kɪs yuumd 2005/2006 sigrā yīngā saka a wa yt būmb sēn pa na n tōog n zīndi, b sā n get lamdā raag āndūni wā raag zug ne ligdā sēn tekd toto rūndā-rūndā wā. A tōe n wa lebga bōn-zɪsg yεs lamdā sosete rāmbā sēn pa na n tōog n tuke. Woto pugē wā, sorā sēn zīnigā kaoosgo (tuumdā bɪ sosete rāmbā kēer sēn dikd sorā vuumdgo) bee zu-loees a yiibā (yuumā sēn loogā samā yiisg ne fō-de-lɪsaaz paalgā ligd pidsgu) yidgr pugē.

Kaoosg pugē, yaa vēeneg ti sorā, wala soay a taab sēn zī fō-de-lɪsaaz nins tēnsā sēn luglā zug wa kong pāng wakatā sā n wa lebg toogo.

Baasg fō-de-lɪsaazā ne gεelā soay zīnigr zugu.

Sungrē wā b sēn da baood lamdā raag kooadā nengē ne fō-de-lɪsaazā kēnd n zīnig so-yεng tēnsā fāa yīngā wōnda (Afirik wīndg sēn lutē ne a tēnsuk nengā) tōe n dika sor la manesem yεng lamdā tuumd pugē yaa belgre, bal tēng fāa baoodame, a nebā sā n sak n kēes b toogo, n dik a meng sore ; pa segd ti b zāgs rēnda, b sēn dat ti tēng fāa lamdā tuumd reeg a tuumdā n tuk ye.

D sā n na n kumbe, d tōe n yeelame t'a yaa būmb sēn segd ti b ges taoore, n mao ti tēnsā sēn dikd soay ninsā tees neng a ye sēn yaa tuumdā zāab sōngo. Lɪsaazā ne tuumdā raag zīnigr sor sēn sakd tog n dika neng nins sēn pugdā :

Tēnd fāa tog n zīnigā lɪsaazā ne raagā lam-kooadā nengē sor sēn tūud ne no-yεng maaneg sēn gāneg sebr zugu, n wilgd a nao-kēndrā ne a sēn tog n tum toto wā, ti ned ba a ye pa tōe n wēn-a n maan a yam raab ye. A sēn tog n kēn toto wā tūuda woto :

- Raagā lam-kooadā nengē wā zīnigrā lamdā wukrā wakat tog n tūuda raagā sēn be zīig ningā āndūni wā raag zugu ; a sor sēn wōnd a sōmbame n yud yaa lɪsaazā zīnigr sēn tūud Cotlook magbā sēn tik sigr a tāab sēn loogā zugu, ne ligd zug sēn na n mag tuul-nif kiuug yuumd $n/n+1$ wobre.

- Raagã lam-koadaã nengẽ sãn tũud soay ninsã, fõ-de-lısaazã kees pidsg ne sõngr ligd sãn tõe n wa kõ sosete rãmbã tog n geelame n yaool n yãke, n tikd bũmb tumd-n-taasã sãn tõe n paam n yã la n ges n bãng a turlem.
- Soayã fãa tog n saka magb ne ãndũni wã raagã sãn tar magb teed ninsã, bal rẽ sã n pa tõe, tẽng ba a ye lısaaz pa tõe n kaoos ye.
- Lısaazã keesã zãab tog n dik n ninga bãnk sãn paam tõog nugẽ ; yẽ n tog n kut tı b tũ nao-kẽndrã sãn gãnegã.

Sebrã ada yiisg tũu ne la Sõngre

ZEMS-TAAB YAM-YÆNG SOAY SËN NA SÕNG N ZĪNIG LAMDĀ RAAG ZĪ-YÆNG ĀNDŪNI WĀ RAAG PVGĒ

"Euro" ligdā ne dolaarā tekr sēn pa yās zī-yēngā sēn kit tu lamdā raag āndūni wā zug tar sigb n pa satē wā, lam-koaadbā sēn pa wumd la b pa tōe n wegs lamdā raagā zīnigr soayā tu sek ne tekrā nens sēn maan lamdā tuumē wā AProCA sēn be tēns nins pugē wā n yaa sabaab tu lamdā ligd koaadbā nengē wā pa tar vōor yuumā sēn loogā pugē. B rag n yāta lamdā ligdā luusā lam-koaadbā vuumā pugē ne naongā paasg lamdā sēn kood babg ninsā.

Neb sēn maan milyō 15 n teeg lamdā koob Afirik n vu. Ne a lamdā tuum sēn kōt ligdā, Afirik bee zu-loe-kasems pugē rūndā-rūndā. Paam rub tu sekā sēn tog n yī koobā pipi vōorā yaa toogo. Tēns sēn kood-b la b koosd lamdā paamda bōen sēn tōe n maan milyaar rāmb CFA wā ligd pugē. Rē sēn lebq vēeneg Afirik wīndg sēn lutē ne a tēnsuk nengā, lebga modgr ne tēnsā tu b zīnig sor sēn na n tōog n woog ligdā sēn pa yās zī-yēng āndūni wā raagā zugā sabaab wēens raagā zīnigr wængē. Sebrā gulsgā paamda a vōor zī-kāngā.

Seb-kāngā rat n sōngame n wilg tu b bāng raagā zīnigr soay toor-toorā sēn dīk Mali, Bene ne Burkīna Faso wā. A wilgda nebā toor-toor sēn tumd lamdā tuumā zāab, a koosg la a taoorā kēnd yīng d sēn seg d gilgrā tēns nins d sēn sōdg tu loogā pugē wā sēn tagsde. A leb n wilgd n paasd sagls ne yam-paals b sēn tar n na n wilg lamdā tuumd sōmblem paasg yīnga. Yel-tik bēd a yopoe la d yā n wilg rē wængē. Rē sēn paasd tēng fāa tuumd sēn yaa toor ne a taabā pugē, tōe n sōngame tu b paam yōod ning lamdā sēn kōtā zāab sōng ne a pu tu zems tumdbā suka, la lam-koaadbā soog taoor puubā pugē.